

A HÉTSZÍN VIRÁG ÓVODA

ZUGLÓI HÉTSZÍN VIRÁG PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

Az intézmény OM azonosítója: 034545	Készítette: Görög Anikó óvodavezető
Legitimációs eljárás	
Nevelőtestületi elfogadás határozatszáma: 7/2014. (V. 08.) Nevelőtestület képviselője	Szülői szervezet véleményezte: Szülői Szervezet elnöke
Intézményvezetői jóváhagyás határozatszáma: 2/7/2014. (V. 08.) Görög Anikó óvodavezető	
A dokumentum jellege: nyilvános Megtalálható: irattár, weblap, köznevelési intézmények közzétételi listája (KIR)	
Hatályos: 2014. 05. 08-tól	Érvényes: A kihirdetés napjától visszavonásig
Verziószám: 1/2014. módosított változat	Készült: 8/1. eredeti példány

Tartalom

Bevezető.....	3
1. Helyzetelemzés.....	4
1.1. Óvodánk környezete, a családok szociokulturális háttere.....	4
1.2. Személyi feltételrendszer és humán erőforrások.....	5
1.3. Tárgyi feltételrendszer.....	6
2. Gyermekkép, óvodakép.....	7
2.1. Gyermekkép.....	7
2.2. Óvodakép.....	7
2.3. Az óvodai nevelés céljai.....	7
2.4. Az óvodai nevelés funkciói.....	8
2.5. Az óvoda értékrendszere.....	9
3. Az óvodai nevelés feladatai.....	11
3.1. Egészséges életmód alakítása.....	11
3.2. Érzelmi nevelés, erkölcsi és közösségi nevelés.....	14
3.3. Anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása.....	15
4. Az óvodai élet tevékenységi formái.....	18
4.1. Játék.....	19
4.2. Munka jellegű tevékenységek.....	24
4.3. A tevékenységekben megvalósuló tanulás.....	26
4.4. A külső világ tevékeny megismerése.....	28
4.5. Matematikai tartalmú tapasztalatszerzés, tevékenységek.....	33
4.6. Verselés, mesélés.....	34
4.7. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka.....	37
4.8. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc.....	39
4.9. Mozgás.....	41
5. Az óvoda ünnepei és hagyományai.....	44
5.1. Cél:.....	44
5.2. Feladata:.....	44
5.3. Ünnepek.....	44
6. Az óvoda kapcsolatai.....	46
6.1. Családdal való kapcsolat.....	46
6.2. Az iskolával való kapcsolat.....	47
6.3. Egyéb intézményekkel való kapcsolat.....	48
7. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek óvodai nevelése.....	48
7.1. Sajátos nevelési igényű gyermekek.....	48
7.2. Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek nevelése.....	52
7.3. Kiemelten tehetséges gyermek:.....	54
8. Gyermekvédelem.....	55
8.1. Célja:.....	55
8.2. Fogalmak:.....	55
8.3. A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek:.....	55
8.4. Pedagógiai tevékenységek.....	56
9. Speciális szolgáltatások.....	57
10. A helyi program működését segítő szakmai dokumentumok.....	58
11. Eszközjegyzék.....	58

Intézmény elnevezése: Hétszínvirág Óvoda

OM azonosító: 034545

Intézmény székhelye: 1141 Budapest, Egressy út 182.

Intézmény telefonszáma: 273 -1488

Intézmény fax száma: 273 -1489

Intézmény e-mail címe: hetsziny@freestart.hu

Intézmény honlapja: www.hetszinviragzuglo.hu

Fenntartó neve: Budapest főváros XIV. kerület Zugló Önkormányzata

Fenntartó címe: 1145 Budapest, Pétervárad utca 2.

Fenntartó telefonszáma: 251 - 8333; 467 - 2300

Csoportszám: 8

Óvodavezető: Görög Anikó

Óvodavezető helyettes: Gadányiné Harmath Ottilia

Málnai Andrea

Óvodatitkár: Csepregi Andrea

Törvényi és jogszabályi háttér:

- A nemzeti köznevelésről szóló **2011. évi CXCV. törvény**
- Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló **363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet**
- A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló **20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet**
- A sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról szóló **32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet**
- A gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatásról szóló **1997. évi XXXI. Törvény**
- A pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről szóló **15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet**

Bevezető

*"Ha a jövő évről akarsz gondoskodni, vess magot.
Ha egy évtizeddel számolsz, ültess fát.
Ha a terved egy életre szól, embert nevelj."*

(Kínai bölcs mondás)

Programunk szemléletmódja és felfogása az Óvodai nevelés országos alapprogramja (Alapprogram) irányvonalát követi és figyelembe veszi a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének irányelvét. Az óvoda funkciójához, a társadalomban betöltött szerepéhez, a hagyományokhoz és az eddig elért eredményeinkhez igazodik. Óvodánk egyéni arculatát a nevelőtestület egységes szemlélete, valamint az itt tevékenykedő emberek azonos szándéka adja.

Pedagógiai alapelveink a következők:

- a gyermeket – mint fejlődő személyiséget – szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg
- a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvodák kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet töltenek be
- az óvodai nevelésnek a gyermeki személyiség teljes kibontakozásának elősegítésére kell irányulni, az emberi jogok és gyermekeket megillető jogok tiszteletben tartásával; oly módon, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen színvonalas nevelésben
- az eltérő fejlődési ütem figyelembe vétele, az egyéni fejlődés biztosítása;
- elfogadás, tisztelet, megbecsülés, szeretet, bizalom;
- törekvés, hogy minden gyermeki tevékenység az egyéni örömen túl a közös élményt erősítse, szolgálja.

Nevelési alapelvek:

- a nevelés segíti a gyermek személyiségfejlődését, egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását,
- az alkalmazott pedagógiai hatásoknak a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk

Programunk vezérfonala a környezeti kultúrára és egészséges életmódra való nevelés, kiemelve a mozgás jelentőségét. Ez nem más, mint az élő és élettelen, külső és belső-, természeti és művi környezetünkkel való harmonikus együttélés. Elsősorban életmód, gondolkodás- és viselkedésmód, szokás- és értékrendszer.

A legfontosabb az értékek formálása. A gyermekek néhány alapvető jellemvonása fő vonalakban már óvodáskorra kialakul, de még rugalmas, finomulhat, változhat. Ezért a környezettel kapcsolatos látásmód, viselkedésmód és értékrendszer kialakítása szempontjából az óvodáskor ideális szakasza az ember életének.

A 3-8 éves gyermek rácsodálkozik a világra. Mindenre befogadó, kíváncsi.

Ezt jelzik a "mi ez?", később pedig a mind újabb ismeretek bővülésével a "miért?" és "hogyan?" kérdések. Ez a "mindent tudni akarok" korszak, ekkor tágul ki igazán a világ a gyermek számára. Ekkor kapja az első rendszeres, logikusan egymásra épített, egymáshoz kapcsolódó ismereteket.

Mind a természeti, mind a társadalmi környezeti minta naponta tartogat új meglepetéseket, addig nem látott csodákat a gyermek számára. A környezeti nevelés szempontjából sarkalatos, hogy kielégítjük-e a kíváncsiságát, milyen tapasztalatok, ismeretek élmények birtokába juttatjuk. Fontos, hogy partnerek vagyunk-e úgy látni mindent, ahogy ő.

Tudjuk, hogy fel kell vállalnunk a szelektálás felelősségét, s azt, hogy mi iránt keltjük fel az érdeklődését. A tudásvágy olyan zsák, amibe minél többet raknak, annál jobban tágul, annál több fér bele. Az óvodáskorban meghatározóan rajtunk múlik, hogy mivel telítődik meg a zsák. A gyermek mindenre rávehető, ha időt, alkalmat, eszközt és feladatot biztosítunk számára.

Szükséges, hogy tudatában legyünk annak, mennyire fontos számunkra a környezet egésze (globális) és helyi (lokális) része. A lokális környezettel mindennapos kapcsolatunk van. Részesei, alakítói, felelősei és hatásának szenvedői vagyunk egy személyben.

Egész nevelőmunkánkat át kell, hogy hassa a holisztikus látásmód, s az óvodásaink felé is ezt kell közvetítenünk. A környezet soktényezős, de összefüggő rendszer, melyben nincsenek lényegtelen elemek.

Az értékek megformálásához, mint legfontosabb célhoz, nélkülözhetetlen a pozitív érzelmi kapcsolat kialakítása a környezettel. Az attitűd alapvetően szociális tanulással, mintakövetés alapján alakul ki a gyermekben. Felelősek érte a szülők, pedagógusok és a társadalom. Éppen ezért programunk megvalósításában jelentős szerepet kapnak a szülők, a családok.

A legelső közös feladatunk az érzelmi nyitás a környezet felé. Ennek megvalósítása a sokoldalú tapasztalatszerzéssel párosul. A gyermek nem csak az ismeretekben, hanem az utánzásban sem tud válogatni. Nem tudja mi a helyes és a helytelen. A felnőtt az állandó utánzandó minta, ebből fakad a feladat, hogy jobban gondoljuk át a gyermekek előtt zajló mindennapi megnyilvánulásainkat. Az utánzás a legegyszerűbb, legkönnyebb, legalkalmasabb módszer, lehetőség arra, hogy az óvodást a környezet szeretetére, védelmére, szépítésére, gyarapítására neveljük.

A környezeti nevelés nem csak a pedagógiai folyamat által, hanem az egész óvodai életvitel révén valósulhat meg, s az ökológiai szemléletet kell, hogy tükrözze.

1. Helyzetelemzés

Zugló oktatáspolitikai programjában célul tűzte ki egy hosszú távon működőképes, lakossági igényeket felmutató intézményrendszer fenntartását.

A Zuglói Önkormányzat képviselőtestülete nyitott minden olyan kezdeményezésre, amely kellő szakmai megalapozottsággal és nem elhanyagolható pénzügyi fedezettel rendelkezik. Támogat továbbá minden olyan kezdeményezést, amely széles lakossági igényeket elégít ki.

A kerületi koncepcióhoz kapcsolódva és a saját helyi adottságainkat, és a helyi igényeket figyelembe véve jelöltük ki fontos feladatainkat. Ahhoz, hogy a programunk működtethető, elképzeléseink megvalósíthatóak legyenek, szükséges számba vennünk a rendelkezésünkre álló erőforrásokat, melyek döntően meghatározzák a célok megfogalmazását, és a pedagógiai munka alapelveinek meghatározását. Ezek megfelelnek az Alapprogramban megfogalmazott hazai nevelés történet hagyományainak, értékeinek.

1.1. Óvodánk környezete, a családok szociokulturális háttere

Óvodánk Zugló kertvárosi részében helyezkedik el a Rákos patak partján. Családi házas környezet vesz minket körül, ennek ellenére már évek óta gyermekeink egy része a környék újonnan épült lakóparkjaiból jár hozzánk. Az épület és a hozzá tartozó udvar egy része lámpával ellátott főút vonal kereszteződésénél helyezkedik el. A Miskolci út és az Egressy út mentén elhelyezkedő játszóudvart zárt kerítéssel védjük a levegő- és zajszennyezéstől.

A családok összetétele igen heterogén. Vannak jó módban élők, de többségük átlag színvonalon él. Nálunk is észlelhető az életszínvonal romlása, a munkanélküliség

megjelenése, a létbizonytalanság, a családok szétesése a szülők válása miatt. Az étkezési hozzájárulást igénylő családok aránya egyre nő. A szülők óvodához való viszonya is eltérő. Többségüknek határozott elképzelése van az óvodáról - igényesek az óvoda megválasztásánál,- érdeklődőek, aktívak, de van, aki közömbös.

Nagyon fontosnak tartjuk a partnerközpontú működést, a konkrét, határozott célok megfogalmazását és a megfelelő információáramlás biztosítását (SZMK, szülői értekezlet, szülői fórum, fogadóórák, faliújság, óvodai honlap).

Tapasztalataink szerint egyre több a hátrányos helyzetű, kiemelt figyelmet igénylő gyermek, ezért pedagógiai munkánk alapja az egyéni bánásmód és differenciált fejlesztés.

Ebből következik, hogy nagy hangsúlyt fektetünk a prevencióra és a hátrányban lévő gyermekek felzárkóztatására.

1. 2. Személyi feltételrendszer és humán erőforrások

Az óvodában, a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll.

A nevelőmunka kulcsszereplője az óvodapedagógus, akinek személyisége meghatározó a gyermek számára. Jelenléte a nevelés egész időtartamában fontos feltétele az óvodai nevelésnek. Az óvodapedagógus elfogadó, segítő, támogató attitűdje modellt, mintát jelent a gyermek számára.

Óvodánk 8 csoporttal működik, és a program megvalósításában 17 felsőfokú végzettségű óvodapedagógus vesz részt. A testület egy része már hosszabb ideje dolgozik nálunk, így jól átlátják a környezetből fakadó lehetőségeinket és korlátainkat.

A nevelőtestület tagjai magas szintű szakmai tudással és olyan emberi értékekkel, kompetenciákkal rendelkeznek, melyek biztosítják a program sikeres megvalósulását.

Ezen kompetenciák kialakítása és megszilárdítása érdekében a következő továbbképzéseken vettünk részt:

- környezetkultúra az óvodában,
- egészséges életmód
- kompetencia alapú oktatás
- esztétikai nevelés, kézművesség, népi mesterségek
- tánc és mozgáskultúra
- mozgásfejlesztés, Ayres terápia
- tanulás- és magatartás zavar
- tehetséggondozás
- gyermekvédelem, óvoda és család kapcsolata
- drámapedagógia
- minőségfejlesztés
- számítógépes ismeretek

A sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztése, speciálisan képzett szakemberek közreműködését igényli.

A nevelőmunkát segíti 3 fő pedagógiai asszisztens, 8 fő szakképzett dajka, továbbá 1 fő óvodatitkár.

Az összehangolt munkavégzés érdekében munkarendjüket úgy alakítottuk, hogy a nevelőmunkában aktív segítőtársai legyenek az óvodapedagógusoknak.

Az óvoda működését segíti még 1 fő konyhai dolgozó és 1 fő fűtő – kertész - karbantartó.

1. 3. Tárgyi feltételrendszer

1. 3. 1. Épület, infrastruktúra

Óvodánk két részből áll, melyek különböző időpontokban épültek, ebből adódóan eltérőek az adottságaik, ugyanakkor megfelelő munkakörnyezetet biztosít a munkatársaknak, és lehetőséget teremt a szülők fogadására. Az épület külső és belső felújítása már évek óta tart folyamatosan.

A régi épület 2-2 csoportszobája egybenyitható szükség esetén, és két csoporthoz egy fürdőszoba és öltöző tartozik. Az új épületben viszont mind a 4 csoportnak saját fürdőszobája és öltözője van. A fürdőszobák egyébként mindkét oldalon felújítottak. A csoportszobák tágasak és világosak, bútortatukat folyamatosan fejlesztjük.

Törekszünk arra, hogy az új berendezési tárgyak természetes anyagból készüljenek, környezetbarátok és mobilizálhatók legyenek, szolgálja a gyermekek biztonságát, kényelmét, megfeleljen testméreteiknek, biztosítsa egészségük megőrzését. Az épülettel kapcsolatos legnagyobb problémát számunkra a sötét, hosszú, nehezen kihasználható folyosók jelentik, amit gyermekmunkákkal próbálunk esztétikussá tenni.

Az egészséges életmód kialakításának egyik fontos színtere a tornaterem, mely a legkorszerűbb mozgásfejlesztő eszközökkel van felszerelve. Az eszközök nagy részét pályázatok útján sikerült évről-évre bővíteni.

Alapítványi forrásból, a szülők közreműködésével sószobát alakítottunk ki, amely a gyermekek egészségének megőrzését szolgálja.

Az épület része a felújított tálalókonyha (étkezésünket jelenleg a HUNGAST Mecsek Kft. biztosítja), mosókonyha, öltözők és raktárhelyiségek.

Az épület jellegéből adódóan három elkülönült udvarrészrel rendelkezünk, melyek az egyes korcsoportoknak megfelelő játékeszközökkel kerültek kialakításra. Udvarainkat évek óta fejlesztjük az EU szabványnak megfelelő játszóeszközökkel, melyek változatos, szabad játékformákat biztosítanak gyermekeink számára (KRESZ park, kosárlabda pálya stb.).

Az udvari medencében párapu kialakítása történt, melyet a forró, nyári napokon gyermekeink nagy örömmel használnak.

1. 3. 2. Eszközállomány

A magas színvonalú szakmai munka elengedhetetlen feltétele a korszerű, valamint a megfelelő minőségű és mennyiségű eszközök használata. Óvodánk rendelkezik a programunk megvalósításához szükséges tárgyi feltételekkel, elengedhetetlen a meglévő eszközök folyamatos cseréje, pótlása, bővítése. A gyerekek által használt eszközöket, játékokat a számukra hozzáférhető módon és biztonságukat figyelembe véve helyezzük el.

Játékeszközeink fejlesztésénél, bővítésénél a képességfejlesztő játékokra helyezzük a fő hangsúlyt.

Szakmai eszközeinket költségvetési-, pályázati- és alapítványi forrásból folyamatosan fejlesztjük, korszerűsítjük.

A kialakított módszertani eszköztár bővítése és fejlesztése kiemelt feladatunk.

A jól felszerelt tornatermünk lehetőséget biztosít a magas színvonalú mozgásfejlesztés megvalósítására.

Az IKT eszközei rendelkezésünkre állnak mindennapi munkánk során.

Szakmai könyvtárunk fejlesztésére gondot fordítunk. A továbbképzéseken ajánlott szakirodalmat lehetőség szerint beszerezzük.

1. 3. 3. Gazdasági feltételek

Intézményünk önállóan működő költségvetési szerv, mely az előirányzott mindenkori éves költségvetésből gazdálkodik.

A rendelkezésre álló pénzeszközök jelentősen befolyásolják a tervezhető célt, ezért fontos több forrásból biztosítanunk a finanszírozást (alapítvány, pályázatok).

Óvodánkban, 1996-ban hoztuk létre a "Zugló - kertváros óvodáskorú gyermekeiért" alapítványt, mely a pedagógiai munka színvonalának emelését, a tárgyi feltételek fejlesztését segíti.

Hosszú évek óta rendszeresen részt veszünk az óvodák számára kiírt pályázatokon, az elnyert összegekből támogatjuk az óvodai fejlesztéseket.

2. Gyermekkép, óvodakép

2. 1. Gyermekkép

A gyermek, fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi- és lelki szükségletei vannak. A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó.

Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszik, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, s meglévő hátrányai csökkenjenek. Nem adhat helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

2. 2. Óvodakép

Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család.

Az óvoda a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől iskolába lépésig. Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit.

A gyermekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

2. 3. Az óvodai nevelés céljai

Általános célok:

- a gyermeki személyiség harmonikus fejlesztése, minél teljesebb kibontakoztatása;
- az egyéni képességek figyelembevételével, differenciált bánásmóddal a hátránnyal küzdő gyermekek felzárkóztatása, és a tehetséges gyermekek gondozása
- az emberi értékek alapjainak lefektetése, olyan magatartásformák, szokások kialakítása, melyek a későbbiek során biztos alapot nyújtanak a tőlünk távozó számára a különböző időszakok nevelési célkitűzéseiben;
- olyan családi hangulat megteremtése, melyben a gyermek egyéni szükségleteit maximálisan ki tudjuk elégíteni, s lehetőségünk van az egyéni belső értékek kibontakoztatására;

Konkrét célok:

- a "holisztikus" természetkép, környezettudatos magatartás kialakítása a gyermekekben az óvodáskor végére;
- az élő és élettelen természet szeretetének, tiszteletének és megóvásának elsajátítása az ökológiai szemléletű nevelés következtében;
- a családokkal való együttműködés, partnerkapcsolat kiépítése nevelésünk sikere érdekében;
- egyfajta szociális érzékenység kialakítása a gyermekben, szülői szemlélet formálása
- az egészséges életmód szokásainak, szabályainak rögzítése és igénnyé fejlesztése;
- a gyermekek képesek legyenek a közösség keretein belül megvalósítani egyéni akaratukat, vágyaikat, ambícióikat;
- az identitástudat megalapozása;
- a gyermekek képesek legyenek gondolataik, érzelmeik kifejezésére

2. 4. Az óvodai nevelés funkciói

Az Alapprogramban megfogalmazott alapfunkciók:

- óvó-védő;
- szociális;
- nevelő-személyiségfejlesztő

Az alapfunkciók megvalósítást az alábbi feladatok segítik:

- Az egészséges tárgyi-, érzelmi környezet biztosítása a gyermekek számára.
- Kulturált viselkedésmód és magatartásformák közvetítése.
- Közösségfejlesztő értékek közvetítése.
- Önfelkészítő értékek közvetítése.
- Megelőzés-prevenció.
- Hiánypótlás-kompenzáció.
- Differenciálás, felzárkóztatás, tehetséggondozás
- A gyermeki személyiség minden irányú fejlődésének megalapozása.
- A biztonságos életvitel szokásainak kialakítása.
- A környezetkultúra szokásainak alakítása.
- A társadalmi és egyéni lét fenntartásához és gyakorlásához szükséges képességek kialakítása, fejlesztése.
- Szokások, hagyományok ápolása.
- Képességek kibontakoztatása, fejlesztése
- Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése/ A pszichés fejlődés zavara miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan akadályozott, a beilleszkedési, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek integrált nevelése, fejlesztése./
- A hazájukat elhagyni készülő családok (migráns) gyerekeinek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- A gyermek óvodáskor végére (6-7 éves korra) eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet.
- A gyermek –életkora figyelembevételével mellett-saját, egyéni fejlettségének megfelelően kezdi meg az iskolát, a rugalmas iskolakezdésnek köszönhetően.
- Az iskolakezdéshez a gyermek testileg, lelkileg és szociálisan éretté válik.

2. 5. Az óvoda értékrendszere

2. 5. 1. *Nevelés-filozófiánk*

A gyermekről:

- A gyermeki jogok és a gyermeki személyiség tiszteletben tartása.
- A nevelés középpontjában a gyermek áll.
- Minden gyermeket egyéni képességei valamint mindenkori fejlettségi szintje alapján kell tovább fejleszteni.
- Minden gyermeket megillet a szeretet, törődés és az egyéni bánásmód, az érzelmi biztonság érzése.
- A kisgyermeknek ahhoz, hogy boldoguljon, eligazodjon a világban, meg kell tanulnia beszélni, közlekedni, környezetében tevékenykedni, az eszközöket használni társaival együttműködni, és el kell sajátítania a mindennapi élet szerepeit és bizonyos magatartás mintákat. Mindezt nekünk kell lehetővé tenni számára.

A nevelésről:

A jó családi bánásmódhoz hasonló nevelői légkörben, megértő és nem bíraskodó, együtt érző, de nem mindent elfogadó nevelői magatartás. A szabadság és korlátozás kellő arányával biztonságot és bizalmat, elfogadást és védelmet kell nyújtani a gyermek számára.

- Mindenfajta nevelés kiindulópontja az elfogadás, a tisztelet és a megbecsülés.
- Nevelésünk akkor lesz eredményes, ha hitelesek vagyunk, ha az emberi értékeket nem csak közvetítjük, hanem magunk is a szerint élünk.
- A nevelés nem más, mint érték közvetítés, olyan értékrendszer, amely a testület minden tagja számára elfogadott, követendő. Ezt az értékrendszert minden esetben meg kell ismertetni a szülőkkel is.
- Óvodánk nevelőtestülete világnézeti és vallási kérdésekben semleges álláspontot képvisel.

2. 5. 2. *Nevelési filozófiánk értékrendszere*

Gyermekek felé:

Általános értékek:

- kulturált viselkedés;
- higiéniai szokások betartása;
- a munka és a produktum megbecsülése;
- nyitottság, rugalmasság, kreativitás;
- értékóvó magatartás;
- a szép iránti fogékonyság.

Közösségfejlesztő értékek:

- együttérzés, segítőkészség;
- bizalom, egymásra figyelés;
- tolerancia, másság elfogadása;
- fegyelmezettség, alkalmazkodás;
- nyíltság, nyitottság;
- együttműködés.

Erkölcsei értékek:

- igazságosság, becsületesség;
- udvariasság;
- Őszinteség;
- lelkiismeretesség;
- az élet tisztelete
- kitartás.

Mindazokat az értékeket, amit a gyerekek felé közvetítünk, viselkedésünkben erősen meg kell jelenítenünk.

Pedagógus felé:

- **elfogadó, segítő, támogató attitűd**
- hitelesség és példamutatás;
- önállóság, öntevékenység;
- rugalmasság, leleményesség;
- autonómia, önfogadás, önértékelés;
- fegyelem, kitartás;
- probléma-megoldási készség;
- kreativitás, nyitottság az újra.
- világnézeti semlegesség
- olyan pedagógiai törekvések (innovatív), módszertani szabadság érvényesítése, mely megkötéseket csak a gyermek érdekében tartalmaz

2. 5. 3. Az intézmény követelményrendszere

A pedagógusokkal szemben:

- a helyi pedagógiai programmal való azonosulás;
- alapvető értékrend szerinti nevelés;
- friss szakmai ismeretek (módszertani, pedagógiai, pszichológiai) elsajátítása, állandó önképzés;
- szakmai titkok megőrzése;
- szakmai információk megosztása;
- folyamatos kapcsolattartás és együttműködés a testület tagjaival;
- új dolgozókkal való törődés, pályakezdők segítése;
- igényesség, következettség;
- példamutató, modellértékű magatartás;
- szakmai érdekérvényesítés;
- a csoportba járó gyerekek eltérő biológiai, lelki és kulturális szükségleteinek ismerete;
- a tehetséges gyermekek felismerése és gondozása;
- a sajátos nevelési igényű gyermekek problémáinak korai felismerése és fejlesztése;

A felhasználókkal szemben:

Szülő:

- Támogassa az óvoda nevelési programját, és lehetőségeihez mérten járuljon hozzá annak megvalósításához.
- Működjön együtt az óvodapedagógusokkal, próbáljon közösen megoldást találni az esetleges problémákra.
- Tartsa be a házirend szabályait.
- Legyen nyitott, őszinte, vegye figyelembe a közösségben való nevelés nyújtotta lehetőségeket és korlátokat.
- Vegye tudomásul, hogy gyermeke neveléséért ő a felelős, az óvoda csak segít, kiegészít.

Gyermek:

A gyermekek felé olyan nevelői attitűdöt sugárzunk, melyben számára természetessé válik, hogy:

- elfogadja a szituációt, hogy kiszakadt egy időre a családból;
- együttműködik társaival és a felnőttekkel;
- kéri és elfogadja a segítséget;
- elfogadja és tiszteli a különbözőségeket;
- elfogadja a csoport szokás- és szabályrendszerét;
- önmagához képest fejlődik, saját ütemében és képességei szerint, a lehető legoptimálisabb szintet éri el.

3. Az óvodai nevelés feladatai

Az óvodai nevelés általános feladatai az óvodás korú gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése. Ezen belül:

- Az egészséges életmód alakítása
- Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés
- Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

3.1. Egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása ebben az életkorban kiemelt jelentőségű.

Feladataink:

- A gyermek gondozása, testi-, lelki szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése: a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása
 - a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése
 - a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése
 - a harmonikus, összerendezett mozgásfejlődésének elősegítése
 - az önismereti tudatosság, a testséma és az „énkép” fejlesztése

- A gyermek fejlődéséhez, és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet kialakítása
- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása
- A megfelelő szakemberek bevonásával - a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve- speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása

3. 1. 1. A gyermek gondozása, testi-, lelki szükségleteinek kielégítése

Az óvodai élet megszervezésében a gondozásnak is kiemelt szerepe van, mivel az óvodapedagógus és a gondozást végző dajka együttműködve a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyerekekkel, segíti önállóságuk fejlődését.

Az egészség egyszemélyi állapot, ahol az egész harmóniában él önmagával és a környezetével.

Legfőbb célunk az egészséges gyermek önállóságra szoktatása, hogy az óvodás maga is aktív résztvevő legyen, s a folyamat végén segítség nélkül is elvégezzen alapvető higiénias feladatokat (pl. fogmosás, fésülködés stb.). A gyakorlati tudáson kívül az igény is ki kell, hogy alakuljon a rendezett külsőre, a tisztaságra.

Az óvónő feladata a helyes, egészségre orientált higiénias szemlélet és a kifogástalan higiénias magatartás.

Testápolás

Nem öleli fel a gyermek testápolását, csupán arra szorítkozik, amit a gyermeknek a nap folyamán a játékos életmód, udvari játék, kirándulás, óvodai testnevelés, WC használat után és étkezések előtt el kell végeznie.

Elengedhetetlen követelményünk a személyi tisztaság szokássá alakulása:

- mosakodás (kézmosás, kéztörölés, körömkéfe használat, szappanozás);
- zsebkeendőhasználat;
- fésülködés;
- WC használat.
- szájápolás, fogmosás

A gyermekeknek mindig rendelkezésre kell, hogy álljanak a megfelelő és szükséges eszközök. Az óvónőnek és a dajkának meg kell akadályoznia, az eszközök összecserélődését, (fogkefe, törölköző stb.).

Helyes öltözködés

A ruházat mindig igazodjon a hőmérséklethez (időjáráshoz) úgy, hogy biztosítsa a gyermekek szabad mozgását, és óvja őket a sérülésektől. Törekedni kell a réteges öltözködés megvalósítására. Fontos része a ruházkodásnak a cipő. A kényelmes lábbeli biztosítja a szabad mozgást, a láb fejlődését, a lábizmok erősödését.

A helyes öltözködés kérdéseiben egyezsre kell jutnunk a szülőkkel.

Az egészségfejlesztő testmozgás

Az egészséges életmód kialakulásának egyik elengedhetetlen feltétele a mozgás, az óvodás kor a természetes hely-, helyzetváltoztató- és finommotoros készségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, mely nagyban hozzájárul a gyermekek ideális testi és szellemi fejlődéséhez.

Munkánk során arra törekszünk, hogy a gyermekek minél sokrétűbb mozgásformákkal ismerkedjenek meg. A mozgás öröm legyen a számukra, s ezt az örömforrást az egész nap folyamán biztosítanunk kell. A mozgáslehetőségek kötött és kötetlen formában valósulnak meg a játék során, az udvari életben, a mindennapos testnevelési foglalkozásokon, valamint kirándulásokon és terepgyakorlatokon. A mozgásfejlesztő program az egész személyiség fejlesztésére irányul, s változatos tevékenységek sorozatában valósul meg. Így biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

Betegség-megelőzés és egészség megőrzés

A gyermek egészségének az ellenőrzése:

- reggel étkezéskor;
- folyamatosan napközben;
- a gyermek hazaindulása előtt.

Az ellenőrzés szempontjai:

- személyi tisztaság;
- ruházat rendje;
- pihent vagy fáradt állapot (reggel);
- betegségre utaló tünetek.

Prevenációs feladatok:

- alapja a személyi higiéniai szabályok következetes megtartása;
- környezethigiénia
- baleset megelőzés

A pszichoszomatikus egészségi állapot megfigyelése módot ad az óvónőnek, hogy a gyermek napját ennek megfelelően irányíthassa.

Étkezés

A gyermekek az óvodában hivatalosan háromszor étkeznek. Az ételmezt a Gyermekélelmezés szállítja, helyben csak a tálalás történik. Törekszünk, hogy gyermekeink hozzájussanak a napi vitamin- és ásványi anyag szükségletükhöz (gyümölcsnap).

Törekvés a rendszeres salátakészítés az évszakoknak megfelelő zöldségféléből.

A gyermekek a növénytani ismereteken kívül plusz vitaminhoz és ásványi sókhoz jutnak. Ügyelünk arra, hogy még a legrosszabb étvágyú gyermek is - ha csak kóstolás szintjén is - vegyen részt az étkezéseken.

Az életmód-alakítás egyik sarkalatos pontja az étkezési kultúra kialakítása. Ennek az első lépése az eszközök helyes használatának elsajátítása. A komfortérzet javításán túl, az eszközök fogásával, hordásával, célszerű mozgatásával járó feladatok a kéz apró izmainak erősödését is eredményezik.

Pihenés

A gyermek alvásszükséglete kielégítésének egy része az óvodára hárul. A nyugodt pihenés, alvás egyik feltétele a zavaró külső és belső ingerek megszüntetése. A nyugalom, a kellemes közérzet a nehezen elalvó gyerekekre is jó hatással van. Pihenés közben maguk mellé vehetik kedvenc játékukat, személyes tárgyukat. Az elalvást segíti az óvónő meséje és a halk zene. A pihenéshez biztosítani kell a megfelelő eszközöket és körülményeket.

Fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére: - a gyermek:

- képessé válik szükségleteinek önálló elvégzésére
- szokásává válik a személyi tisztaság
- tud önállóan, a hőmérsékletnek megfelelően öltözni
- elsajátítja a kulturált étkezési szokásokat
- kialakulnak a gyermek harmonikus társas kapcsolatai, és megfelelően fejlődik empátiás készsége
- kialakul testsémájuk, énképük

3. 2. Érzelmi nevelés, erkölcsi és közösségi nevelés

Az óvodás gyermek egész életére hatással vannak az érzelmek. Ezek pozitívak vagy negatívak lehetnek. Ökológiai szemléletű nevelésünk a gyermekek érzelmi fogékonyságára alapoz, hiszen a megismerési folyamatot is érzelmek kísérik. Ezek jelzik a gyermeket ért hatásokat mikéntjét és egyben további aktivitásának motiváló erejévé válnak.

A gyermek utánzás útján megtanulja érzelmeit kifejezni, kezelni. Ezért nagy a környezetében élők és az őt nevelők felelőssége.

Fontos, hogy már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások ériék a gyermeket.

3. 2. 1. Célja:

A gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, otthonosság, állandó értékrend, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes légkör vegye körül, az óvoda egyszerre segítse a gyermek, erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését.

3. 2. 2. Feladatok:

- az óvodapedagógus - gyermek, gyermek - dajka és a gyermek - gyermek kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze
- az óvoda egyszerre segítse a gyermek szociális érzékenységének fejlődését és én tudatának alakulását, engedjen teret önkifejező és önérvényesítési törekvéseinek
- pozitív érzelmi viszony kialakítása a környezettel szemben
- a gyermek nyitottságára építve elősegítjük, hogy tudjon rácsodálkozni a természetben, és az emberi környezetben megmutakozó jóra és szépre, tisztelje és becsülje azt. Ismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a szülőföldre való kötődés alapja.
- a gyermeki magatartás alakulása szempontjából modell értékű az óvodapedagógus és az óvoda más dolgozóinak kommunikációja, bánásmódja és viselkedése
- az érzelmek ösztönző erejének a gyermek személyiségének fejlesztésében egyénenként differenciált módon való felhasználása;
- az érzelmi szükségletek kielégítése (pl. védettség, biztonság, önbizalom);
- közös élményekre épülő tevékenységek biztosítása;
- otthonos, derűs, szeretetteljes légkör megteremtése;
- a szociális képességek kialakítása;

- az erkölcsi tulajdonságok (pl.: együttérzés, segítőkészség, önzetlenség, figyelmesség) és az akarat (pl.: önállóság, önfegyelem, kitartás, feladattudat, szabálytudat) fejlesztése;
- szokás- és normarendszer megalapozása
- a társas együttélés szabályainak a kialakítása, a lehetőség megteremtése, hogy a gyermek kielégíthesse természetes társas szükségleteit
- a különbözőségek elfogadása, elfogadtatása és tisztelete
- a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek - nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, sajátos nevelési igényű, hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű, elhanyagolt, valamint a kiemelkedő képességű gyermekek- nevelése megfelelő szakemberek közreműködésével;
- a társakkal való együttműködés során a kezdeményező-, szervezőképesség kialakítása;
- a szeretet és kötődés képességeinek fejlesztése.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére: - a gyermekek:

- kiegyensúlyozottak, vidámak, alkalmazkodóak, elfogadóak, nyitottak, lesznek társaikkal és a felnőttekkel szemben
- indulataikat a kiváltó hatásnak megfelelően, reálisan szabályozzák
- nyiladozik empátiás készségük, elfogadják a különbözőségeket és toleránsak
- készen állnak az iskolai élet és a tanító elfogadására
- képesek kapcsolatteremtésre felnőttekkel és gyermekekkel
- ismerik a viselkedés alapvető szabályait

3. 3. Anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

3. 3. 1. Anyanyelvi nevelés

Az anyanyelvi és kommunikációs nevelés átszövi az óvodai nevelőmunka minden területét, közvetítő elemként jelen van a nevelési folyamat legapróbb mozzanataiban is.

3. 3. 1. 1. Az anyanyelvi nevelés célja:

A gyermek beszédképességének gondozása, fejlesztése. Oldott, derűs légkör teremtése, melyben a gyermek közlési vágya, kapcsolatteremtő beszédképessége fejlődik és fejleszthető.

A szocializáció folyamatában a beszéd, a kommunikáció a gyermek környezetével való érintkezésének, önkifejezésének, gondolkodásának legfőbb része. A kommunikáció által erősödik a gyermek biztonságérzete, növekszik tájékozottsága, gyarapodnak ismeretei, kapcsolatai, fejlődik beszédképessége, anyanyelvi kultúrája.

A gyermek beszédfejlődése születése pillanatában kezdődik, s a családban tanulja meg a nyelvi kommunikációhoz szükséges beszédviselkedést. Tehát a család szerkezete és kapcsolatainak jellege befolyásolja a gyermekek által gyűjthető tapasztalatokat. Az óvodába érkező gyermekek rendelkeznek az anyanyelvhasználat egy bizonyos fokával, de nagy eltérések mutatkoznak a különböző szintek között.

3. 3. 1. 2. Feladatok az anyanyelvi nevelésben:

- az óvodapedagógus beszéde legyen szemléletes és képszerű (modellnyújtás);
- olyan feltételek biztosítása, melyek mellett a gyermek meg tudja szerezni azokat a tapasztalatokat, melyek segítségével eljuthat a nyelvi kommunikációs szint legmagasabb fokára.
- az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés
- a gyermek meghallgatása, a gyermeki kérdések támogatása és a válaszok igénylésére nevelés
- a gyermek természetes beszéd- és kommunikációs kedvének fenntartása, ösztönzése
- ismerje fel a beszédhibákat, a hangszín és beszédritmus rendellenességeit, gondoskodjon a szakirányú fejlesztésről;
- szervezzen játékokat a beszédszervek ügyesítésére.
- prevenciós program kialakítása (ld. melléklet): "Egyenlő esélyekkel az iskolába..."
- családi háttérből kiindulva, a gyermek egyéni képességeit megismerve, beszédfejlesztő, kompenzáló tevékenység folytatása

3. 3. 1. 3. Az anyanyelvi nevelés fejlesztési tartalma:

- a ritmus- és mondathangsúly felfogása és követése;
- beszédhang, szókincs és mondatalkotás;
- látási, hallási és mozgásélmény nyelvi és grafikus feldolgozása;
- a párbeszéd néhány elemének felismerése és használata;
- a társ kommunikatív viselkedésének megértése.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére: - a gyermek

- érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél
- gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóban és hangsúllyal tudja kifejezni
- minden szófajt használ
- különböző mondszerkezeteket, mondatfajtákat alkot
- tisztán ejti a magán- és mássalhangzókat
- végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét
- képes rövid történet önálló elmondására

3. 3. 2. Értelmi fejlesztés és nevelés

3. 3. 2. 1. Az értelmi fejlesztés és nevelés célja:

A gyermek kíváncsiságára, érdeklődésére, mint életkori sajátosságaira, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve, további tapasztalatszerzés biztosítása a természeti és társadalmi környezetről, valamint a gyermekek értelmi képességeinek alapozása, fejlesztése változatos tevékenységek során. Aktív cselekvéssel, az érzelmi határok felerősítésével eljuttatni a gyermeket a szimbolikus gondolkodástól a szemléletes, tapasztalatokon alapuló gondolkodásig, fogalomalkotásig.

3. 3. 2. 2. Feladatok az értelmi fejlesztés és nevelés során:

- a gyermekek értelmi fejlettségének megismerése;
- a gyermekek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása
- az értelmi képességek - érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás- és a kreativitás fejlesztése
- az anyanyelv fejlesztése, a kommunikáció különböző formáinak alakítása helyes mintaadással
- a hátránnyal küzdő gyermekek felzárkóztatása
- a sajátos nevelési igényű gyermekek problémáinak korai felismerése
- tehetséggondozás
- belső motiváció és igény kialakítása a feladatvégzés és tevékenységek iránt;
- a képességek és készségek differenciált fejlesztése;

3. 3. 2. 3. Az értelmi fejlesztés és a környezet kapcsolata:

- Mindenféle környezet érzelmeket kelt, és ez globálisan hat az értelmi folyamatokra. Ez az érzékelés-észlelés minden területén kimutatható.
- Tárgyi észlelés során meghatározó, hogy az egész folyamat milyen környezetben történik (ismerős vagy ismeretlen).
- Az észlelésre hatással van, hogy milyen napszakban, milyen időjárási viszonyok között történik.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére: - A gyermek:

- nyitott érdeklődéssel készen áll az iskolába lépésre
- tanuláshoz szükséges képességei folyamatosan fejlődnek
- tovább differenciálódik érzékelése, észlelése (különös tekintettel a téri észlelés fejlettségére, a vizuális és akusztikus differenciálásra, a téri tájékozottságra, a térbeli mozgásfejlettségre és a testséma kialakulására)
- az önkéntelen emlékezeti bevésés és a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés, felidézés
- megnő a megőrzés időtartama
- a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés
- megjelenik a szándékos figyelem, fokozatosan növekszik tartalma, terjedelme
- könnyebbé válik a figyelem megosztása, átvitele
- a cselekvő szemléletes és képi gondolkodás mellett kialakulóban van az elemi fogalmi gondolkodás
- elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről: tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását

4. Az óvodai élet tevékenységi formái

A nevelés a helyi pedagógiai program alapján történik a gyermekek neveléséhez szükséges a teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek keretében.

Az óvodai élet tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését, a fejlődésük nyomán követését különböző kötelező dokumentumok, továbbá óvodapedagógusaink által készített – nem kötelező- feljegyzések, dokumentumok szolgálják.

A gyermek egészséges fejlődését, fejlesztését a napirend és a hetirend biztosítja megfelelő időtartamú párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységek tervezésével, szervezésével.

A napirend igazodik a gyermekek egyéni szükségleteihez, a helyi szokásokhoz, igényekhez.

A rendszeresség és a tevékenységek ismétlődése érzelmi biztonságot nyújtanak a gyermekek számára.

Napi- és hetirend:

A gyermekek egészséges fejlődése érdekében a napi- és hetirendet úgy alakítjuk ki, hogy az biztosítsa a feltételeket a megfelelő időtartamú párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5-30 perces) csoportos foglalkozások megszervezésére.

A napi- és hetirendet az óvodapedagógusok alakítják ki szem előtt tartva a tevékenységek közötti harmonikus arányokat és a játék kitüntetett szerepét.

A hetirend egyetlen kötött időpontja a testnevelés foglalkozás (a tornaterem használata miatt).

A napirend kialakításánál figyelembe vesszük a különböző tevékenységeket és a gyermekek egyéni szükségleteit

Napirend

Tevékenység		A tevékenység megnevezése
kezdete	vége	
6 ³⁰	- 12 ⁰⁰	Játék, kezdeményezés Tisztálkodás Folyamatos tízórai Játék, kezdeményezés Mindennapos testnevelés Tisztálkodás Gyümölcsfogyasztás Öltözködés Udvari játék Megfigyelések, séta
12 ⁰⁰	- 13 ⁰⁰	Öltözködés Tisztálkodás Ebéd Tisztálkodás Fogmosás
13 ⁰⁰	- 17 ³⁰	Pihenés Folyamatos ébredés Tisztálkodás Készülődés uzsonnához Folyamatos uzsonnázás Játék

4. 1. Játék

A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. A kisgyermek a külvilágból és a saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja. Így válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó, a pszichikumot, a kreativitást fejlesztő és erősítő, élményt adó tevékenységgé.

4. 1. 1. Célja:

A gyermekek a külvilágból és saját belső világából származó tapasztalatait, benyomásait dolgozzák fel a játék során. Ezáltal lehetővé válik számukra tapasztalataik érzelmi feldolgozása, a velük járó feszültség csökkentése.

4. 1. 2. Feladatok a játékkal kapcsolatban:

- minél több élményszerzési lehetőség biztosítása
- azoknak az anyagoknak az összegyűjtése és előkészítése, amely motiválja a gyermeket a témaválasztásban;
- a gyermekenkénti fejlettségi és neveltségi szint megismerése, a tehetséges gyermekek számára magasabb szintű játéktevékenységek biztosítása
- fejlettségi szintenként azon fejlesztőjátékok összeállítása, melyek aktualitásuk idején előkerülnek;
- a társas kapcsolatok alakulásának folyamatos figyelemmel kísérése és segítése a játékon belül;
- prevenció: megelőzés, mely az óvodába kerülés pillanatától az óvodáskor végéig minden gyermekre kiterjed. Egyénre bontott és a gyermek legjellemzőbb tevékenységformájához, a játékhoz kapcsolódik.
- a játékhoz szükséges feltételek biztosítása
- az óvodapedagógus tudatos jelenlétével az indirekt irányítás megvalósítása és a szabad játék túlsúlyának érvényesítése

A „jó” játék megvalósulásának feltételei:

- nyugodt légkör
- elegendő idő
- megfelelő hely
- megfelelő eszközök vagy lehetőség azok előállítására
- tudatos óvónői jelenlét

Nyugodt légkör:

A nyugodt légkör megteremtése érdekében nagyon fontos az együttélés szabályainak a megteremtése, a szokások alakítása. Elengedhetetlen a természetes, hiteles, érzelem gazdag óvónői magatartás.

Elegendő idő:

A napirendben a játékra biztosítjuk a legtöbb időt. Biztosítjuk, hogy kapkodás nélkül tevékenykedhessenek a gyermekek, elmélyülten és szabadon játszhassanak, legyen elegendő idejük elképzeléseik megvalósítására.

Megfelelő hely:

Megfelelő helyet biztosítunk a csoportszobában és az udvaron egyaránt. A termeket úgy rendezzük be, hogy figyelembe vesszük az életkori sajátosságokat és az egyéni igényeket.

Megfelelő eszközök:

Az eszközök kiválasztásának óriási jelentősége van, hiszen az, hogy milyen eszközökkel találkozunk az óvodás lényegesen befolyásolja mindenirányú fejlődését.

Egyszerű, könnyen alakítható a gyermeki fantázia kibontakozását elősegítő játékeszközök beszerzést preferáljuk.

Tudatos óvónői jelenlét:

A játék során az óvodapedagógus utánozható mintát a gyermeknek, majd a szabad játék során bevonható társa lesz, illetve a játék elakadásakor segítővé válik a gyermek számára.

Prevenációs és korrekciós munkánk egésze a játékban valósul meg.

4. 1. 3. Játékfajták és a bennük megfigyelhető fejlettségi mutató

4. 1. 3. 1. Gyakorlójátékok (mozgásos, manipulációs, verbális)

Ez a játékfajta a 3 - 4 éves korosztálynál dominál, de minden korosztálynál megtalálható bizonyos szinten.

Gyakorló játékban rejlő általános tanulási és speciális fejlesztési lehetőségek:

- testséma fejlesztése, testrészek ismerete, az adott tárgyakhoz való helyzete;
- nagymozgások fejlesztése;
- ismerkedés a gyermeket körülvevő világgal (anyagok tulajdonságai stb.);
- szem-kéz koordináció fejlesztése;
- percepció fejlesztése;
- verbális kifejezőképesség fejlesztése.

Gyakorlójáték általános fejlettségi mutatói a gyermek viselkedésében:

- mennyi ideig tart ki a játékban;
- mennyire pontosan rögzítette, idézte fel az észlelt jelenségeket;
- milyen új momentumokat hozott be a játékba;
- mennyire kifejező, érthető a beszéde;
- miben jelenik meg a gondolkodása;
- használ-e metakommunikációt;
- milyen témájú játékokba kapcsolódik szívesen;
- hogyan válaszol a felmerülő problémákra;
- hol tart a "társulási foka" (egyedül v. társsal játszik);
- aktív vagy passzív a kapcsolatteremtésben;
- kudarc esetén képes-e magán uralkodni;
- mennyire önálló a cselekvésben;
- mozgásai mennyire koordináltak;
- egyszerű vagy összetett mozgások vannak többségben.

4. 1. 3. 2. Konstruktív vagy építőjátékok

A tevékenység során a gyermekek különböző játékszerekből összeraknak valamit. Eleinte ez spontán történik, majd az eredmény átgondolt, megtervezett, céllal végzett építés lesz.

Konstruktív játékokban rejlő, a gyermeket illető általános és speciális fejlesztési lehetőségek:

- átéli az alkotás örömét, fejlődik kreativitása;
- tanulja, tapasztalja a rész-egész viszonyát;
- megfigyelő-képessége, gondolkodása fejlődik a modellkészítés során;
- matematikai ismereteket szerez;
- fejlődik szem-kéz koordinációja;
- fejlődik percepciója;
- fejlődik verbális kifejező-képessége (színek, formák, anyagok fogalma stb.).

Konstruktív játék általános fejlődési mutatói a gyermek viselkedésében:

- észreveszi és korrigálja-e a hibát;
- ötletei véghezvihetők-e;
- tudja-e újra kezdeni a tevékenységet hiba esetén;
- mely érzelmek dominálnak az együttműködésben;
- célszerű-e az eszközhasználata;
- sikeresek-e a finommozgásai;
- mennyire folyamatos a mozgása.

4. 1. 3. 3. Szimbolikus - szerepjátékok

A gyermekek a játék során a bennük kialakuló, belső reprezentációkat jelenítik meg úgy, hogy a részletekben elsajátított elemeket konstruálják. A szimbolikus - szerepjátékban tapasztalataikat, ismereteiket, érzelmeiket, pozitív és negatív élményeiket fejezik ki.

A játék tükrözi a gyermek egész eddigi életét.

Szimbolikus - szerepjátékban rejlő általános és speciális fejlesztési lehetőségek a gyermeket illetően:

- gyakorolja a társakkal való együttműködést;
- átéli az alá és fölérendeltségi viszonyokat;
- fejlődik képzelete, szervezőkészsége;
- fejlődik az önuralma, akarata, szabálytudata;
- gyakorolja a már megszerzett ismereteit;
- szociális tanulással a felnőtt mintáról elsajátítja az erkölcsi értékeket, a társadalmi együttélés szabályait.
- oldja a gyermek feszültségét

Szimbolikus - szerepjáték általános fejlődési mutatói a gyermek viselkedésében:

- mi a szimbolikus-szerepjáték témája;
- milyen tartalommal tölti meg az egyes témákat;
- mennyi ideig játszik egyfolytában;
- visszatér-e bizonyos játéktémákhoz;
- képes-e adott feladatra koncentrálni;
- van-e működőképes figyelemmegosztása;
- tudatosan irányítja-e figyelmét;

- mennyire pontos a felidézése;
- pozitív vagy negatív érzelmek dominálnak a játékában;
- melyik szerepet részesíti előnyben (vezető v. alárendelt);
- mi jellemző vezetői viselkedésére;
- betartja-e a témához kapcsolódó határokat;
- képes-e együttműködésre, megegyezésre;
- hogyan nyilvánítja ki érzelmeit;
- végigjátssza-e a játékot.

4. 1. 3. 4. Szabályjátékok (mozgásos és értelemfejlesztő)

Felölelik a teljes játékkört a maga mozgásosságával, az észlelést igénylő képi kultúrájával és teljes értelmi rendszerével.

Szabályjátékban rejlő általános fejlesztési lehetőségek a gyermeket illetően:

- érzelmeket tanul, megtanulja indulatait fékezni;
- megtanulja a siker- és kudarc-tűrést;
- helyes magatartásformákat sajátít el (pl.: türelem, kitartás, akaraterő, mértéktartás, szerénység, eredményekre való törekvés);
- fejlődik közösségi érzése, felelősségtudata;
- a szabályok, betartása fejleszti önuralmát;
- fejlődik logikus gondolkodása, valamint matematikai ismeretei;
- mód van általános mozgásfejlesztésére;
- fejlődik észlelése.

Szabályjáték általános fejlődési mutatói a gyermek viselkedésében:

- milyen szabályjátékot részesít előnyben (mozgásos vagy értelemfejlesztő);
- milyen gyorsan fogja fel a szabály lényegét;
- képes-e szabályt módosítani vagy újat kitalálni;
- betartja-e a szabályokat;
- milyen a tempója, ritmusa;
- hajlik-e kapcsolatteremtésre.

4. 1. 3. 5. Barkácsolás

Mindig a játék igényéből indul ki, kötetlen. Soha nem öncélú. Az elkészített eszközöknek mindig van funkciója.

Barkácsolásban rejlő általános fejlesztési lehetőségek a gyermekeket illetően:

- tapasztalatokat szereznek az anyagok tulajdonságairól, megmunkálhatóságáról;
- matematikai ismereteket szereznek;
- sok technikát és munkaformát ismernek meg;
- bővül eszközhasználatuk;
- alakul társas kapcsolatuk;
- fejlődik a szem-kéz koordinációjuk és a finommozgásuk;
- fejlődik vizuális ritmusuk, tapintásos észlelésük;
- szókincsük bővül.

Barkácsolás általános fejlődési mutatói a gyermek viselkedésében:

- milyen az eszközhasználata;
- milyen szinten képes az együttműködésre;
- milyen ötletei vannak, s hogyan valósítja meg azokat;
- elfogadja-e a társak közreműködését;
- megosztja-e a produktumot a társakkal;
- képes-e újra kezdeni hiba esetén;
- tud-e együtt örülni mások sikerének;
- igényli-e az önállóságot.

4. 1. 4. A játék kapcsolata a külső világ tevékeny megismerésével

"Ő azt hiszi, csak játszik. De mi már tudjuk, mire megy vele. Arra, hogy a világban otthonosan mozgó, eleven eszű és tevékeny ember váljék belőle".

(Varga Domokos)

A játék a gyermeket körülvevő természeti és társadalmi környezetre épül, abból táplálkozik, azt hívja életre.

Az óvodás gyermek számára minden a játékon keresztül közelíthető meg, minden, amit tesz, elsősorban játék. Ebből következik, hogy könnyű megkeresni azokat a lehetőségeket, amelyek a környezeti nevelés szempontjából is értékesek.

Játék közben természetesen fejlődnek a gyermekek azon értelmi és testi képességei, melyek szükségesek a környezeti nevelés követelményeinek megvalósításához.

Szimbolikus-szerepjáték kapcsolata a külső világ tevékeny megismerésével

Szerepjáték közben a gyermek szerepeket vállal, s utánzási vágyból eljátssza. Eközben begyakorlódnak a szerep adta normák, viselkedések, szabályok, valamint cselekvések és műveletek. Vagyis leképeződik a társadalmi környezet a szociális tanulás, modellkövetés révén. Ebből következik, hogy a szerepjáték az óvodai környezetben a szociális tanulás egyik legfontosabb és leghatékonyabb eszköze.

Szabályjáték kapcsolata a külső világ tevékeny megismerésével

- A *mozgásos szabályjátékok* levezetésének optimális helyszíne a szabad természet. Játék közben a gyerekek így nem csak saját testi és szellemi képességeiket mérik fel, hanem a játék helyszínéről is tapasztalatokat gyűjtenek. Pl.: talaj, növényzet, más élőlények. Az itt található fákat, bokrokat, kőzeteket "eszközként" felhasználhatják. Szoros a kapcsolat az évszakok és a hozzájuk kötődő ügyességi játékok között pl.: tél-hógolyózás, szánkózás.
- Az *értelem-fejlesztő szabályjátékok* jelentős része valami módon kapcsolódik a természeti környezethez (pl. képes dominók, kártyák, társasjátékok). A társadalmi környezetben szerzett tapasztalatokhoz az érzékelő játékok nyújtanak segítséget.

Barkácsolás és a külső világ tevékeny megismerése

Tapasztalatokat szerez a gyermek a felhasznált anyagok tulajdonságairól és lelőhelyeiről, (erdő, vízpart stb.). Megismeri a szerszámokat, s azok helyes használatát. A barkácsolás szorosan kapcsolódik az óvodában megtartott ünnepekhez. Évszakonként más és más formában, de folyamatosan jelen van a környezeti nevelésben (pl. tavasszal húsvéti tojásfestés, télen madárkalács készítés, ősszel zöldségbáb készítés, nyáron a vizes játékokhoz eszközkészítés).

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- a játék folyamán a gyermek, kezdeményező, alkalmazkodó, kitartó, alkotó, másokat elfogadó - segítő derűs, harmonikus, szeretetteljes személyiséggé válik
- kialakul a szociális magatartást alakító modellkövetés

4. 2. Munka jellegű tevékenységek

A munka és munka jellegű tevékenység a személyiségfejlesztés fontos eszköze, mely a gyermek önkéntes és aktív tevékenysége. Sok vonatkozásban a játékkal és a cselekvő tapasztalással azonosságot mutat. A gyermek az önmagára vonatkozó (önkiszolgáló) tevékenységek során eljut a társakért, a csoport érdekében végzett munkáig.

A gyermeki munka mozgatórugója a gyermek aktivitási vágya és a felnőtt megerősítő, dicsérő értékelése. Az óvónővel kialakult érzelmi kapcsolat ösztönzi őket a munkajellegű tevékenység céltudatos elvégzésére, s játéknak éli meg, még akkor is, ha az, konkrét feladatra irányul, s a felnőtt fogalmai szerint munkát végez.

4. 2. 1. Célja:

- Bizonyosságot szereztetni a gyermekkel arról, hogy mit tud, mire képes, mit gyakoroljon, kihez forduljon segítségért, ki az, akivel együttműködni képes.
- Létrehozni a feladatok megosztásával az együttműködés örömet, mely az alkotó életforma része.
- A munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, készségek, tulajdonságok (mint például a kitartás, az önállóság a felelősség, a céltudatosság) alakítása.

4. 2. 2. Feladatok:

- megtanítani a gyermeket az adott feladatok elvégzésére
- megismertetni a gyermekkel az adott tevékenység eszközeit, ésszerű használatát, fogásait, sorrendjét, az ellenőrzés módjait.
- megteremteni az önálló munkavégzés lehetőségeit
- az egyes munkafajták fokozatos bevezetése
- a munka állandóságának és folyamatosságának biztosítása
- a gyermek egyéni sajátosságainak figyelembe vétele, és ennek megfelelő feladatadás és konkrét, reális, differenciált, fejlesztő értékelés
- eszközök balesetmentes használatának megtanítása
- a személyiség fejlesztése az örömmel elvégzett tevékenység által
- a közösségi kapcsolatok, a kötelességteljesítés alakítása
- az óvodapedagógus a munka jellegű tevékenység során tanítsa meg a gyermeket saját és mások teljesítményének elismerésére

4. 2. 3. *Munka jellegű tevékenységek fajtái:*

4. 2. 3. 1. Önkiszolgálás

Az önkiszolgáló munka az óvodai élet egészét átszövi, a korcsoportra bontott tervezését, fejlődését, az óvónő feladatait a csoportok szokás - szabályrendszere tartalmazza.

Részterületei:

- testápolás
- öltözködés
- étkezés
- a környezet rendjének megőrzése

4. 2. 3. 2. Közösségi kapcsolatokért végzett tevékenységek

- Naposi munka
- Alkalmoszerű megbízások
- Környezet – növény - és állatgondozás

Naposi munka:

A naposi munka vállalására az önkéntesség a jellemző, vonzóvá a tevékenységen kívül a jelképek teszik (kötény stb.) A naposok kiválasztásának a módját, a gyermekek tevékenységeit, s a tőlük elvárható viselkedést a "Csoportok szokás - és szabályrendszere" részletesen tartalmazza.

Általános, minden csoportra vonatkozó elvárások:

- A napos legyen figyelemmel társai szokásaira, igényeire.
- A naposi munka nem kötelező.
- A naposok önmaguk közt munkamegosztást szervezhetnek.

Alkalmoszerű megbízások a napi étellel kapcsolatban

Az alkalmoszerű megbízások a gyermekek egyéni fejlettségéhez igazodnak. Figyelembe vesszük a neveltségi szintet, s azt, hogy a személyiségfejlődés milyen ponton kíván erősítést.

Környezet, - növény, - és állatgondozás

Ezeknek a munkaterületeknek igen fontos szerep jut fő nevelési céljaink megvalósításában. A gyermekek megismerik életkoruknak és erejüknek megfelelő eszközök használatát, megtanulják a növénygondozással kapcsolatos elemi munkafogásokat. Az óvoda udvarán kialakított virágos és veteményes kertben a változatos tevékenységek végzése során átélik a munka értékteremtő mivoltát. A kerti munka során szerzett tapasztalatok elősegítik a holisztikus látásmód kialakulását.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- képesség kialakulása a saját vagy a társak munkájának megszervezésére;
- a hibák észlelése és javításuk;
- előre gondolkodás;
- tudatos tervezés;
- kötelességérzet kialakulása;
- önkéntes munkavállalás;
- a feladatvégzés hangulat általi befolyásolatlansága;
- a társak segítése;
- a közös munka megvédése;
- pontosság, felelősség.

4. 3. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

„ A tanulás használható, működőképes tudás csak a tapasztalásból, az átélt tapasztalásból, az élményalappal is bíró tudásból származhat.,,

(T. Gordon)

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezett és időkeretben valósul meg.

4. 3. 1. Célja:

Ismeretek elsajátíttatása, készségek, jártasságok, kompetenciák kialakítása és fejlesztése a különféle tevékenységeken keresztül.

4. 3. 2. Feladatok:

- a gyermek előzetes tapasztalataira, ismereteire épülő a tanulást támogató környezet megteremtése
- megteremteni a tanulás objektív és szubjektív feltételeit;
- sokféle és folyamatos tapasztalatszerzés biztosítása
- megteremteni az egyéni szükségletek, adottságok, képességek kibontakozásának lehetőségét;
- lehetőséget adni a gyermek érzelmi-akarati életének megnyilvánulására;
- elérni, hogy a gyermekeket ne csak a külső motiváció készítse, hanem a belső is;
- olyan tanulási tevékenységeket biztosítani, melyekben a gyermekek örömmel vesznek részt;
- az óvodapedagógus a tanulás irányítása során személyre szabott pozitív értékeléssel segítse a gyermek személyiségének kibontakozását

A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése. A gyermekek tevékenységeik során megszámlálhatatlan ismeretre, tapasztalatra, élményre tesznek szert. Éppen ezért a gyakorlati cselekvések egyben tanulást is jelentenek, s mindaz, ami az óvodában egész nap történik, ennek a szervezeti kerete, formája.

A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a kötetlen, sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalás. Mivel a gyermek fő tapasztalati forrása a játék, meg kell teremteni a játékba integrált tanulás feltételeit. A különféle tevékenységek során kialakulnak a gondolkodási műveletek, s megvalósul a tárgyi manipulációról a belső értelmi-fogalmi műveletekre való átmenet. A cselekvés és a gondolkodás kapcsolata pszichológiai alappá válik.

A „tanulás” a gyermek számára spontán folyamat, míg az óvónő számára ennek a folyamatnak a megteremtése célszerű, tudatos tevékenység.

4. 3. 3. *A tanulás lehetséges formái:*

- utánzásos modell - és mintakövetéses magatartás - és viselkedéstanulás (szokások alakítása);
- spontán játékos tapasztalatszerzés;
- kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;
- az óvónő által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés;
- gyakorlati problémamegoldás
- cselekvéses tanulás

4. 3. 4. *Az óvodai tanulás tartalma:*

- cselekvés közben jártasságok, készségek, megszerzése, amely által fejlődik a gyermek értelme, intelligenciája és pozitív érzelmi túlsúlya van
- pszichomotoros készségek gyakorlása
- elemi szintű tanulási technikák megismerése
- gondolkodási műveletek képzeti, elemi, fogalmi használata
- elemi szociális viszonyulások, magatartásformák megismerése

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

Kialakulnak a gyermekben a tanulási képességeket meghatározó pszichikus funkciók, melyek a következők:

- Pontos és differenciált vizuális észlelés:
 - alak, forma, méret, szín pontos felfogása
 - összetartozó részek értelmes egészként való észlelése
 - megadott formák, színek megtalálása, kiemelése egy képi környezetből
 - adott tárgyak térbeli helyzetének helyes felismerése, megítélése
 - vizuális információk téri elrendezése, sorbarendezése, szekventálása
- A hallott információk
 - pontos észlelése, megkülönböztetése
 - adott hangok kiemelése
 - adott hangok helyes egymásutániségének felismerése, hangcsoportok egységbe foglalása

- Összerendezett, koordinált mozgás, szem - kéz összerendezett, célszerű, együttes mozgása
- A látott - hallott információk összekapcsolásának képessége, motoros visszaadása
- Rövid idejű vizuális- verbális memória
- Szándékos figyelem, kb. 10 perces figyelemkoncentráció

4. 4. A külső világ tevékeny megismerése

*"Mi az ember a természetben?
Semmi a végtelenhez képest, minden a
semmihez képest, valami a semmi és a minden
közt középén."*

(Pascal)

Az óvodai környezeti nevelés áthatja az óvodai élet egészét. Elsősorban szokásokon, a hétköznapi apró történésein keresztül érvényesül, és nem kampányjellegű. Itt alapozódnak meg a cselekvési és magatartási szokások, az emocionális viszonyok, valamint az elemi tapasztalatok a környezettel kapcsolatban.

Az a dolgunk, hogy gyermekeink figyelmét minden nevelési területen a környezet felé irányítsuk. A növény- és állatfajok tisztelete, megbecsülése, a szülőföld, a hazai táj, a lakóhely, az itt élő emberek, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a családi és a tárgyi kultúra értékeinek megismerése, szeretete és védelme vezet el a környezettel való pozitív viszony kialakításához.

A gyermekek később egyértelműen és semmi mással össze nem tévesztett fogalomként értsék meg, mi a hazaszeretet és mi a magyarságtudat.

Programunk összeállításánál arra törekedtünk, hogy olyan rendszeres tevékenységeink legyenek, melyek a szokások alakítását segítik elő, alkalmakhoz kötődnek, és ezek az élményszerűségét erősítik.

Célunk egy környezetbarát „Zöld óvoda”, valamint „Madárbarát kert” további működtetése.

4. 4. 1. *Az óvodai környezeti nevelés célja:*

- a természeti és társadalmi környezethez való pozitív érzelmi viszony kialakítása;
- olyan érzelmi alapozottság érdeklődési kedv felkeltése a világunk iránt, amely kedvező alapja lehet a környezettudatos életmódnak;

4. 4. 2. *Az óvodai környezeti nevelés feladata:*

- környezeti fogalmak tisztázása, ismeretszerzés, a gyermek fejlettségéhez mérten:
 - fajismeret;
 - ökológiai alapismeretek;
 - természet- és környezetismeret;
 - olyan képességek kialakítása, amelyek szükségesek az ember kultúrája és környezete megértéséhez;
- természetszeretet és más élők tiszteletének kialakítása;
- alkalmazkodás a természeti és társadalmi környezetünkhöz;

- annak tudatosítása, hogy minden cselekedetünknek van következménye és utóhatása a természetben is, a természetvédelem megalapozása;
- szociális tanulás és mintakövetés alapján attitűdök alakítása;
- környezeti kultúra kialakítása, tudatformálás:
 - életmód, életvitel;
 - gondolkodásmód;
 - viselkedés;
 - természetvédelem;
 - értékrend alakítás;
 - a felelősségérzet kialakítása.

4. 4. 3. Óvodánk, mint „Zöld óvoda”

Tevékenységek, amit a Zöldóvoda jegyében végzünk

- kiskertek kialakítása
- komposztáló használata
- szelektív hulladékgyűjtés
- környezeti programokban, versenyeken való részvétel
 - műanyag palack zsugorítása
 - italos karton gyűjtése
 - papírgyűjtés szelektíven
 - elemgyűjtés
- kirándulások
- „zöld” jeles napok
- Madarász program
- Madárbarát kert fenntartása
- dohányfüst mentes óvodai programok
- takarékosági tevékenységek –víz, energia, papír
- Erdei óvodai tábor szervezése

4. 4. 4. A pedagógus feladatai:

- A gyermekek egyéni és életkori sajátosságait figyelembe véve, természetes érdeklődésükre alapozva, olyan belső környezetet kell kialakítani az óvodában, ahol a gyermekek növényekkel, állatokkal élhetnek együtt és ahol azok élete, fejlődése az ember gondoskodásán múlik.
- A természet érzelmi és értelmi megközelítése egyszerre történik, de a hangsúly általában az egyik oldalon van, és ez nem életkor függvénye. A kisgyermekek esetében természetesen az érzelmi oldalnak kell dominálnia. Legelőször az intellektuális érzelmekre kell hatni.
- Holisztikus szemléletmódnak kell uralkodnia a nevelőtestületben, és ezt kell közvetíteni a gyermekek felé.
- Biztosítani kell a gyermekek számára a közvetlen tapasztalatszerzést, hiszen semmivel nem pótolhatók a szabadban tett séták, kirándulások és az erdei óvoda.
- Biztosítani kell a pozitív érzelmi viszonyulások kiépülését úgy, hogy a negatív érzelmekhez kapcsolódó tapasztalatok is felhasználható ismeretként funkcionáljanak. Ezzel együtt vigyázni kell arra, hogy a negatív érzelmek hatására ne alakuljon ki félelem, rettegés a tárgyak, állatok, növények iránt.

- A gyermekek tenni akarását a környezeti nevelés szolgálatába állítani, melyek hatására kialakul egy életszemlélet, életvitel. Kapjanak képet arról, hogy hogyan kell, hogyan jó élni.
- A természettel kapcsolatosan kialakult irratlan szabályokat a szokás szintjére kell emelni (pl. nem bántjuk az állatok lakhelyét).
- Mind több lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a gyermekek a természet szépségeit, hangulatait a gyakorlatban tapasztalják meg. A látottak, hallottak helyes irányítással értéket jelentenek a gyerekeknek, és ez lesz az alapja a felnőttkorra kialakuló természetbarát magatartásnak, természetvédelemnek.
- Tegye lehetővé a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését.
- Biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúrára és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására.
- Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában.

4. 4. 5. *A környezeti nevelés megvalósulásának lehetőségei*

A gyermekek számára kezdeményezett könnyed, vidám, játékos tevékenységek, melyeknek szervezése során olyan helyzeteket teremt az óvodapedagógus, ahol a nevelés közben értelmezett környezetet - benne önmagát - a gyermek élményszerűen tapasztalja, megfigyeli, cselekvő játékos részese.

Ez megvalósulhat:

- csoporszobában;
- óvoda udvarán;
- sétákon;
- kirándulásokon;
- múzeumokban;
- erdei óvodában.

A tevékenységnek jellemzője kell, hogy legyen:

- a személyes tapasztalás, vizsgálódás;
- a kötetlen szemlélődés és kötött szempontok alapján történő megfigyelés.

A tevékenységeknek tartalmaznia kell:

- különbségekre, hasonlóságokra (összehasonlításokra), csoportosításokra irányuló kereséseket;
- ítéletalkotásokat, relációk feltárását;
- konkrét és absztrakt fogalmak megalkotását;
- kapcsolatok keresését.

4. 4. 6. *A környezeti nevelés elemi tudományos megismerési módszerei az óvodában*

- Szenzitív játékok: melyek a gyermekek érzékszerveinek és személyiségének „érzékenyítésével” segítenek, hogy nyitottakká váljanak környezetünk és a kapcsolódó problémák iránt is.

- Megfigyelések:
 - folyamatos, visszatérő (pl. évszakonkénti);
 - egyszeri (pl. csiga, hernyó);
- Vizsgálatok (pl.: nagyítóval apró élőlények keresése talajban, vízben);
- Összehasonlítások (pl.: lenyomatminták, virágszirmok, falevelek összehasonlítása különféle szempontok alapján);
- Mérések (pl.: különféle becsléseket igazolni - egyik edénybe több víz fér, mint a másikba);
- Kísérletek (pl. fajsúlykísérletek, oldódási kísérletek);
- Modellézés, avagy a valóságban meglévő jelenségeket leegyszerűsítve megcsinálni a gyerekekkel együtt (szennyezett víz megtisztítása műszerrel, ülepítéssel).

4. 4. 7. *Az óvodai környezeti nevelés területei:*

A témakörök egymással szoros kölcsönhatásban vannak, az évszakváltozások alárendeltek és a helyi lehetőségekben konkretizálódnak.

- Külső, természeti környezet
- Külső, ember alkotta környezet

4. 4. 7. 1. *A külső, természeti környezet megismerése, védelme és megóvása:*

- Időjárás jelenségek évszakonkénti jellemzőinek megfigyelése (Szempontok: hőmérséklet, levegő vízhiánytartása, levegő mozgása)
- Levegő, víz, talaj, és ezek védelme (Szempontok: szín, szag, súly, tisztaság)
- Levegő, víz és talaj kapcsolata a növényekkel, állatokkal, emberekkel
- Elemi csillagászati és földrajzi ismeretek (Például: a Föld formája, a Föld mozgásai, az évszakok váltakozásai, a Földgömb)
- Állatvilág megfigyelése évszakonként más és más szempontok alapján (Például: utódgondozás, évszakonkénti életmód, lakóhely-változtatás stb.)
- Az állatvilág néhány speciális jellemzője, valamint az állatok viselkedése (Például: kommunikáció az állatok között, az állatok vészjelei, az állatok szag - és illatjelei)
- Állatvilág védelme
 - élőhelyeiket nem zavarjuk;
 - nem szeretem" állatokat sem irtjuk, bántjuk;
 - állatok etetése (évszakonként eltérő).
- Növények megfigyelése, elemi növénytan ismeretek (Például: jellemző levélformák, virágok, termések, növényi társulások; festőnövények, gyógynövények, konyhakerti növények, gyümölcsök stb.)
- Növényvilág védelme, helyes viselkedés az erdőben, mezőkön, parkokban stb.
- Különleges állatok és növények (például védettek és kipusztultak)
- Növény- és állatgondozás az óvoda épületében és az udvaron
- Az élő és élettelen természet nevezetes napjainak megünneplése
- Nyári erdei óvoda és kirándulások szervezése

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére: - a gyermek

- tisztában van az évszakoknak megfelelő időjárási jelenségekkel
- tudjon különbséget tenni az évszakok között, ismeri az évszakok jellegzetességeit
- ismeri a napszakokat
- ismeri a növény szót, tisztában van a növények fejlődésével, fogyasztásával
- gyakorolja a növénygondozást
- tisztában van azzal, hogy az élethez szükség van vízre, levegőre, talajra
- tartsa fontosnak a levegő, a víz és a talaj védelmét
- tudatosodik bennük, hogy a Földön élünk
- szívesen tanulmányozza a Földgömböt
- kialakulnak azok a magatartási formák, szokások, melyek a természeti környezet megóvásához szükségesek

4. 4. 7. 2. A külső, ember alkotta környezet megismerése, védelme és megóvása

- Tárgykultúra, azaz a gyermeket körül vevő környezet különféle tárgyai: épületek, eszközök és tárgyak, járművek
- Az eszközök és anyagok ökológiája, vagyis mi miből van
- Városi környezet: közlekedési ismeretek, magatartásformák; városszerkezet (Budapest); levegőszennyezés, vízszennyezés.
- Környezetünk technikája (fűtés, világítás, folyóvízhasználat)
- A komfort technikákhoz kapcsolódó takarékos magatartási szokások.
- Hulladékkezelés (szelektív hulladékgyűjtés, komposztálás)
- Vásárlási szokások (természetbarát csomagolóanyagok, tisztítószer, élelmiszerek)

A városban élő gyereket negatív élmények sokasága éri nap mint nap. Ezért olyan helyzeteket kell teremtenünk, melyek során érzi, hogy rá és a tevékenységére szükség van. Arra kell törekednünk, hogy a környezeti nevelésünk részeként játékos feladatokon keresztül lásson mintát (pl. energiatakarékosság, víztakarékosság).

Környezeti nevelés a múzeumban:

A környezeti nevelés egyik fontos színtere a múzeum, amely megalakulása óta tárháza az emberiség múltjának, teljesítményeinek, valamint az embert körülvevő világot bemutató tárgyaknak és eszközöknek. A múzeumi látogatások, foglalkozások módszereit természetesen meghatározzák a gyermekek életkori sajátosságai, mégis minden életkorban jó, ha többet tudnak arról, hogy más korokban milyen volt az egyén és a társadalom, az egyén és a természet viszonya.

A múzeumlátogatás is egy nagy játék, kincsek keresése, megtalálása. A Mezőgazdasági Múzeumban tett séta során megismerkedhetnek a vadászok, halászok, erdészek munkájával. Hasznosan megfigyelhetnek olyan állatokat, melyeket a szabadban csak néhány pillanata láthatnának. A vetítőteremben olyan csodákkal is találkozhatnak, melyekkel a természetben nem (pl. fészekrakás). A Szentendrei skanzen eleink napi életének hagyományait eleveníti fel. Megismerkedhetnek a magyar nép öltözködési szokásaival, lakáskultúrájával, építészetével. Tevékenység közben ismerhetik meg a különféle kézműves mesterségeket. A Természettudományi Múzeum kiállításainak rendszeres látogatói óvodásaink. Legjobban a természetbúvár terem nyújtotta élmények, ragadják meg őket. Itt mindent megfoghatnak, megragadhatnak, megsimogathatnak. Hallgathatják a természet neszeit, zajait, zenéit, és megkereshetik ezek látható forrásait.

Fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére: - a gyermekek:

- ismerik a környezetükben lévő néhány intézmény rendeltetését
- elemi közlekedési ismereteik vannak
- ismerik a gyalogos közlekedés alapvető szabályait
- tudják csoportosítani a járműveket aszerint, hogy hol közlekednek
- tisztában vannak azzal, hogy az energiahordozókkal takarékoskodni kell
- tudják, hogy egyes tárgyak milyen anyagból készültek
- kialakulnak azok a szokásaik, melyek a társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek

4. 5. Matematikai tartalmú tapasztalatszerzés, tevékenységek

Az óvodás gyermekek életében fontos, hogy a környező valóságot, mint matematikai jelenséget is átéljék, megismerjék. A matematikai ismereteket, tapasztalatokat nyújtó lehetőségek átszövik az egész óvodai életet. Jelen vannak az összes tevékenységben, de legfőbb színterük a játék, olyan játékok sorozata, melyek gondolkodásra, cselekvésre készítetik a gyermeket.

4. 5. 1. Célja:

- a matematikai tevékenység során a minket körülvevő világ mennyiségi, formai, kiterjedésbeli összefüggéseinek felfedeztetése, megtapasztaltatása játékos formában, a gyermek ötleteinek figyelembevételével
- a gondolkodás fejlesztése, cselekvéses és gondolati tevékenykedtetés

4. 5. 2. Feladatok:

- gyermekek tapasztalatszerzése a környezet mennyiségi, térbeli és formai viszonyairól
- ismerkedés a matematikai fogalmakkal, melyek egy része beépül a szókincsükbe
- globális matematikai szemléletük alakítása
- a különféle tevékenységek adta lehetőségek észrevétele, a nagyság, forma, szimmetria stb. gyermekkel való észrevetése
- a matematikai ismeretek integrálása más nevelési területekbe
- az óvodán kívül adódó spontán lehetőségek kihasználása a matematikai nevelés érdekében (pl. formák a természetben)
- a fejlesztési lehetőségek kihasználása során elsődleges szempont a gyermekek fejlettségének figyelembe vétele

A matematikai nevelés során feldolgozásra kerülő fejlesztési területek:

- tő- és sorszámnevek, számképek;
- több, kevesebb, ugyanannyi (halmazok);
- testek tulajdonságai;
- szimmetria;
- mérések;
- tér- és síkbeli irányok, tájékozódás.

A fejlesztési feladatok keretei:

- Előre megtervezett formában, a különböző témákat egymásra építve.
- Spontán módon a különböző tevékenységek során.

4. 5. 3. *A matematikai nevelés kapcsolata a külső világ tevékeny megismerésével*

A két terület kapcsolata a legszorosabb, hiszen a természeti és társadalmi környezettel való ismerkedés során sok-sok matematikai tapasztalatot gyűjtenek a gyermekek. Környezetünk tele van a formák sokaságával, azoknak variációival, s az eltérő mennyiségek és méretek mindennapi megvalósulásával.

Néhány példa az összefonódásra:

- a közlekedéssel való ismerkedés során: melyik jármű gyorsabb, hosszabb, melyikkel lehet messzebbre jutni stb.;
- építkezéseknél a rész-egész viszony felismerése;
- sétákon az utcák szélessége, hosszúsága stb.;
- természeti túrák során a formák, nagyságok, térirányok stb.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére: - a gyermek képes:

- elemi következtetések levonására
- egyszerű ítéletalkotásra;
- formai, mennyiség- és nagyságbeli viszonyok megkülönböztetésére
- felfedezi az összehasonlítási műveletek kiindulópontját (azonosságok, különbségek);
- a matematikai ismeretek megjelenítésére a játékban;
- a mennyiségek észrevételére, felfogására az élő- és tárgyi világban.

4. 6. Verselés, mesélés

A mese életkorilag megfelel az óvodás gyermek szemléletmódjának és világgképének. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál.

A mese a gyermek érzelmi, értelmi és erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese - képi és konkrét formában - tájékoztatja a gyermeket a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonylatairól, a lehetséges, megfelelő viselkedésformákról.

A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme.

4. 6. 1. *Célja:*

A műveltség megalapozása, a gyermek személyiségének formálása, viselkedés- kultúrájának alakítása, morális érzékenységének fejlesztése, önismeretének mélyítése, a környező világ megismerésének segítése.

4. 6. 2. Feladatok:

- A gyermekek olvasóvá nevelése, hogy később igényük legyen a folyamatos ismeretszerzésre az őt körülvevő világról.
- A gyermekek belső, képi világának alakítása
- A gyermek érzelmi biztonságának megteremtése a mesélővel való személyes kapcsolat révén
- A mesehallgatáshoz intim hangulat megteremtése
- A mindennapos mondókázás, verselés, mesemondás biztosítása
- Élménynyújtás a ritmusok, a mozdulatok és szavak egységével

Helyi pedagógiai programunk szellemiségét követve az irodalmi anyag jelentős részét a természet tárgykörből választjuk, hiszen ezek a művek megteremtik a természet megbecsüléséhez, megóvásához elengedhetetlen érzelmi alapot, ezáltal közvetlen hozzájárulnak a külső világ tevékeny megismeréséhez.

4. 6. 3. Az irodalmi alkotások kiválasztásának alapelvei:

- az adott témához tartalmilag és formailag legjobban illeszkedő, legszebb mű "tisztá forrásból";
- a csoport fejlettségi szintjének való megfelelés;
- az óvónő egyéniségéhez való illeszkedés.
- a népi, a klasszikus és a kortárs irodalmi művek szerepeltetése a vers- mese gyűjteményben

Irodalmi alkotások feldolgozásának, bemutatásának néhány mozzanata:

- Az irodalmi alkotásokban előforduló fogalmak magyarázata mindig előzményként történjen a valóságban való megfigyeléssel együtt.
- A versekben előforduló fogalmak magyarázatakor csak valós és a tudomány által elfogadott tényeket közöljünk.
- A gyermek saját vers- és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja.

Az irodalom csak eszköz arra, hogy olvasóvá neveljük a gyermekeket.

Olyan olvasóvá, akinek később igénye lesz a folyamatos ismeretszerzés a természetről, az őt körülvevő világról. Ehhez megkapja a környezet szeretetét, vagyis minden tudomány forrását.

4. 6. 4. Bábozás

A gyermek belső világának legkifejezőbb eszköze. Ezáltal eleveníti fel tapasztalatait, elképzeléseit, esztétikai és szociális élményeit.

Bábozásban rejlő általános fejlesztési funkciók:

- elősegíti az óvodába való beilleszkedést;
- elősegíti a különféle szociális problémák megoldását egy-egy gyermeknél;
- nagy szerepe van a személyiség fejlődésben;
- lehetőség az önmegvalósításra;
- fejlődik a gyermek emlékezete, fantáziája;

- oldja a gátlásokat, s ezzel segíti a kommunikáció fejlődését;
- óriási szerepe van a verbális fejlesztésben (hangutánzás, hanglejtés, hangszín, beszédtempó stb.).

Bábozás általános fejlettségi mutatói a gyermek viselkedésében:

- mennyi ideig képes szándékos figyelemre;
- milyen gyorsan terelhető el a figyelme;
- mire emlékezik jobban: színekre, formákra, tárgyakra, élőlényekre, mozgásra, érzelmi hatásokra;
- mennyire gyors a bevésés, tartós a megőrzés, pontos a felidézés;
- hogyan működik a képzelete;
- találkozunk-e bejáratott szokásokkal a tevékenység megkezdésekor, alatta és utána.

4. 6. 5. Dramatizálás

Szoros összefüggésben áll a bábozással. Dramatizáláskor a gyermek saját vagy irodalmi élményeit játssza el kötetlen módon. Ezek az élmények érzelmileg ragadják meg a gyermeket, s hatnak rá.

Dramatizálásban rejlő általános fejlesztési funkciók a gyermekeket illetően:

- fejlődik emlékezetük, kreativitásuk;
- játék közben fejlődik szervezőképességük, alkalmazkodó-képességük, önértékelésük és önismeretük;
- fejlődik testsémájuk;
- fejlődik percepciójuk (különösen a térészlelésre);
- fejlődik verbális készségük.

Dramatizálás általános fejlődési mutatói a gyermek viselkedésében a bábozásnál felsorolt mutatók mellett:

- a hallott mű mely részlete jelenik meg a dramatizálásban;
- mennyire kidolgozottak a szereplők másolatai (hangerő, hangszín, mimika stb.);
- hűen követi-e az eredeti szöveget, vagy eltér tőle;
- mikor észlelhető a mesetudat megjelenése;
- hajlandó-e segítséget nyújtani a társainak, s ez milyen módon történik;
- milyen tulajdonságai érvényesülnek a dramatizálás során (célszerűség, önállóság, ötletesség, rugalmasság stb.);
- milyen mértékű a kudarc elviselése;
- tapasztalható-e önfegyelem, önkritika, kitartás.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- A gyermekek várják, kérik a mesemondást, maguk is segítenek a mesemondás-, hallgatás feltételeinek kialakításában
- Megszilárduljanak a mesehallgatáshoz kapcsolódó szokásaik

4. 7. Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

"Csak arra lenne szükség, hogy a gyerekeknek elegendő képet adjunk a harmóniáról; ezzel biztosan megakadályozhatnánk, hogy vakká váljanak vele szemben."

(Konrad Lorenz)

A rajzolás, mintázás, kézimunka stb. az egész óvodai életünket átölelő nevelési terület. A gyermek közvetlen környezetétől számtalan spontán és "tervezett" vizuális inger kap, melynek hatására tapasztalatokban gazdagodik, fejlődik. Az őt körülvevő világról egyre pontosabb ismeretei lesznek, melyeket sokrétű ábrázoló tevékenysége során megelevenít, újraalkot. *"Az ábrázoló tevékenység nem más, mint a világról kialakított vizuomotoros reprezentáció."* (P. B. Katalin). A vizuális nevelésen keresztül a gyermek nem általában látja a világ dolgait, hanem színeiben, formáiban, méreteiben, képi megjelenésében. Nevelésünkkel nagymértékben elősegítjük, hogy az egyszerű megjelenítésen kívül érzelmeit és a jelenségekhez való viszonyát is kifejezze.

4. 7. 1. *Célja:*

- A személyiség fejlesztése, egyéni képességekhez igazodva, rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, kézimunka és műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés által.
- Az igény kialakítása az alkotásra, az önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására.

4. 7. 2. *Feladatok:*

- Minden nap biztosítsunk lehetőséget ábrázolási tevékenység végzésére;
- az ábrázoláshoz szükséges eszközök bármikor elérhető helyre készítése;
- egyéni bánásmód alkalmazása annak érdekében, hogy minden gyermek önmagához képest fejlődjön;
- a gyermek megismertetése az eszközök használatával, különböző anyagokkal, a rajzolás, mintázás és a kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival.

Az óvodai ábrázoló tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik:

- a gyermek képi - plasztikai kifejezőképességét,
- komponáló - térbeli tájékozódó - és rendezőképességek alakulását,
- a gyermeki élmény és fantázia világ gazdagodását és annak képi kifejezését
- a gyermekek tér - forma - és színeképzeiteinek gazdagodást,
- képi gondolkodásuk fejlődését,
- esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk és igényességük alakítását.

Továbbá az alábbi vizuális részfunkciók fejlődését is szolgálják:

- a szemmozgás tudatos kontrollja;
- a szem fixációs működése;
- vizuális zártság és egészlegesség észlelése;
- vizuális időrendiség, - ritmus, - memória;
- alaklátás, formaállandóság;
- tapintásos észlelés.

4. 7. 3. A gyermek ábrázoló tevékenységének formái:

Építés

- nagy testek, térrészek be- és átrendezése;
- makettek építése;
- térbeli alakzatok létrehozása;
- sorakoztatás, stb.

Plasztikai munkák

- gyurkálás
- mintázás
- szerkesztés, összerakás
- báb- és díszletépítés
- papírhajtogatás stb.

Képalakítás

- rajz
- festés
- lenyomatok, domborművek
- tépés, vágás, ragasztás stb.

4. 7. 4. A vizuális tevékenységek rendszere és összefüggései a külső világ tevékeny megismerésével:

A természettel való találkozás, a személyes tapasztalatokon alapuló élmény, az érzelmi viszonyulás érzékennyé teszi a gyermekeket saját környezetük állapota iránt.

Nyitottá válnak, rácsodálkoznak a természet szépségére, s ez tükröződik ábrázoló tevékenységükben is.

Módot adunk arra, hogy ez a tükröződés minél sokoldalúbb, színesebb legyen.

A különböző technikák mind ezt segítik elő (pl. dűctechnika, természetben található anyagok felhasználása stb.)

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére: - a gyermek:

- képes pontos megfigyelésre
- fejlődik képi emlékezete és gondolkodása
- törekszik változatos színhasználatra
- meg tudja különböztetni a színárnyalatokat
- meg jelenjenek munkáiban az egyéni fantáziára utaló jelek
- képes érzelm kifejezésére alkotásaiban
- alkotásai esztétikusak
- tevékenysége kitartó
- közös alkotások készítésénél együttműködő
- egyéni képességeinek megfelelően fejlődik finommotorikus tevékenysége

4. 8. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Kodály a magyarság meghatározásaként a nyelvet és a zenét említi, harmadik fontos tényező mellettük a mozgás. Ezek a gondolatok számunkra is irányt szabnak, útmutatást adnak. A zene emberformáló ereje kihat az egész személyiségre. A zenei nevelést már a születés előtt kell elkezdni. A saját néphagyományainkból való kiindulás mellett ügyelni kell arra, hogy csak művészi értékű zene lehet a nevelés anyaga.

4. 8. 1. Célja:

- Fogékonnyá tenni a gyermeket a szép befogadására, formálni ízlését, emberi magatartását,
- Megalapozni, elősegíteni a zenei anyanyelv kialakulását

4. 8. 2. Feladatok:

- A felnőtt minta spontán utánzásával a zenei nevelés az óvodai élet egészét hassa át.
- Az ölbeli játékok, népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés és a zenehallgatás juttassa élményhez a gyerekeket, keltse fel zenei érdeklődésüket, formálja zenei észlelésüket, esztétikai fogékonyságukat.
- Az örömteli zenei tevékenység segítse hagyományaink megismerését, továbbélését.
- Segíteni a gyermekek gátlásainak feloldását, önfegyelmének kialakulását, fejleszteni a közösségi magatartását, növelni a gyermek biztonságérzetét.
- Az értelmi képességek fejlesztése (gondolkodás, emlékezet, képzelet, figyelem)
- Fedezze fel a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét.
- A gyermekek tanuljanak meg örömmel és tisztán énekelni.
- Valósuljon meg a zenei képességek (ritmus, éneklés, hallás, mozgás) kibontakozása.
- Alakuljon ki spontán alkotókészség, melynek során önálló dallam vagy mozgás születik.
- A gyermekek énekelve is ki tudják fejezni érzelmeiket, gondolataikat.

4. 8. 3. Az anyag kiválasztás szempontjai:

- a hangkészlet megfelelése az életkori sajátosságoknak;
- az énekes népi játékok ritmikái, mozgásbeli sokszínűsége, változatossága;
- igényesség a kortárs művészeti alkotások választásában;
- a gyermekek kicsiny, egyre táguló világának, a környezetből szerzett legfontosabb élményeinek, tapasztalatainak figyelembe vétele;
- a népszokásokból csak a gyermek életkorának megfelelő, érzélemvilágához közel álló, tudatos válogatás;
- az aktualitás szem előtt tartása;
- figyelem szentelése annak, hogy a kiválasztott anyagban tükröződjön a természet rendje, az évszakok és az időjárás váltakozása;
- az emberi hang és éneklés elsőbbsége
- zenehallgatási anyag megválasztásakor a nemzetiség és etnikai kisebbség figyelembe vétele;

4. 8. 4. *Az óvodai ének-zene, énekes játék kapcsolata a nevelés egészével:*

- az esztétikai nevelés része;
- tartalmában is az érzelmekre hat;
- pozitívan befolyásolja a személyiségfejlődést a közös tánc, éneklés, játék során;
- a játékdalokban a gyermekek szerepeket élnek át, mozgásokat végeznek úgy, hogy a mozgás és az ének egyensúlyban marad;
- a közös ének és a játék fejleszti az óvodások döntési képességét, irány- és időérzékét, magatartás-kultúráját;
- fejlesztő hatással van a gyermekek értelmi fejlődésére (emlékek, képzelet, gondolkodás);
- áthatja az egész személyiséget;
- mint módszert, alkalmazzuk a nevelés más területein is.

4. 8. 5. *Néptánc elemek megjelenítése:*

A népdalok éneklése, a gyermek néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbbélését segítik.

A néptánc elemek megjelenítésére az ének - zenei nevelésben legalkalmasabb az „ugrós” tánc, mivel dallamvilága, ritmusképletei, táncmotívumainak elemei egyszerűek. A gyermekek megtanulnak néhány figurát, melyeket később alkotókedvük szerint variálhatnak, ezzel kreatív, egyéni táncot kialakítva.

4. 8. 6. *Az ének-zenei, énekes játék kapcsolata a külső világ tevékeny megismerésével:*

- A hallásfejlesztés során az óvónő a természeti jelenségek, a környezet hangjait szólaltatja meg.
- A dalok és énekes játékok a hagyományos és természeti ünnepek velejárói.
- A hangszerkészítés természetes anyagokból történik.
- Egy - egy énekes játék tartalma közvetlenül kapcsolódik a néphagyományokhoz (lucázás, pásztorjáték, farsang, komatálazás, pünkösddőlés, lakodalmas).
- A mondókák közvetlenül kapcsolódnak egy - egy népi mesterséghez vagy néphagyományhoz (pl. "Kiugrott a gombóc...").

A fejlődés jellemzői óvodáskor végére: - a gyermek:

- Felismeri, és el tudja különíteni a zenei hangokat a tárgyi és természeti környezet hangjaitól;
- képes a hallott zenei motívumok rögzítésére és visszaadásának gyorsaságára, tisztaságára;
- képes a dallam, ritmus és mozgás sikeres összekapcsolására;
- tud dallamot alkotni szövegre (és fordítva);
- szívesen énekel, zenél, mozog, keresi a zenével kapcsolatos tevékenységeket;
- a tetsző illetve nem tetsző zenét ki tudja kiválasztani;
- a mozgások egymásutánosságát helyesen rögzíti;
- mozgása egyöntetű, folyamatos, tempója egyenletes, gyors, tempóváltása biztos;

- egyensúlyérzéke fejlett, bonyolultabb mozgásokat is sikeresen végez
- képes a dallam, ritmus és mozgás sikeres összekapcsolására;
- képes zenére egyéni mozgás kitalálására;
- tud dallamot alkotni szövegre (és fordítva);
- szívesen vállal szerepet;
- részt vesz a közös éneklésben, énekes játékban;
- a mozgások egymásutánosságát helyesen rögzíti;
- az egyensúlyozó mozgásokat sikeresen végzi.

4. 9. Mozgás

A születéstől, sőt már a magzati kortól kezdve a gyermek igen sok mozgást gyakorol, míg eljut az összerendezett, koordinált mozgásokig.

A mozgás óvodás korban több szempontból is kiemelt jelentőségű. Nélkülözhetetlen a környezethez való alkalmazkodásban és az észlelési (percepciós) folyamatokban. A motoros készségek fejlettségi szintje meghatározó, ugyanakkor a percepciós fejlődés eredményeként fejlődik a fogalmi gondolkodás is.

A tornának, játékos mozgásoknak, az egészséges életmódot erősítő egyéb tevékenységeknek teremben és szabad levegőn, eszközökkel és eszközök nélkül, spontán vagy szervezett formában az óvodai nevelés minden napján minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani.

4. 9. 1. A mozgásfejlesztés célja:

- Az egészség megőrzése, megóvása
- a motoros képességek fejlesztése
- a fizikai aktivitáson keresztül a szellemi aktivitás előkészítése, illetőleg a sikeres mozgásos feladatmegoldások eredményeként az önértékelés és az önbizalom növelése;
- a harmonikus, összerendezett, fegyelmezett nagy és kismozgások kialakítása,
- a testséma, a természetes mozgások (járás, futás, ugrás, támasz, függés, egyensúlyozás, dobás), és a testi képességek (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség) fejlesztése;
- a lateralitás fejlesztése, a dominancia erősítése;
- a szem-kéz, szem-láb koordináció fejlesztése;
- ritmikus tevékenységekkel a ritmusérzék fejlesztése;
- a vizuális és auditív percepció fejlesztését alapozó, illetőleg azt kiegészítő szerepű mozgások gyakoroltatása;
- a pantomimika segítségével a testséma és az emocionalitás fejlesztése;
- problémamegoldások erősítése mozgásos tevékenységgel elvégzett feladatmegoldásokkal;
- mozgással kapcsolatos, és mozgáshoz kapcsolódó szókészlet fejlesztése.

4. 9. 2. Feladatok:

- a mozgáskultúra fejlesztése
- a feltételek megteremtése (jó levegő, tiszta környezet, korszerű eszközök stb.);
- játékban gazdag, egyéni szükségletet és képességeket figyelembe vevő tevékenységek biztosítása;

- a mozgás-pihenés egyensúly megteremtése;
- óvónő és gyermek aktív együttműködése;
- a szükséges és elégséges szabályok megtanítása és betartatása;
- az eszközök és tevékenységek kiválasztásánál a gyermekek életkorához, fejlettségéhez és a csoport összetételéhez való igazodás,
- a mozgásszűrés eredményei alapján, egyéni fejlesztés biztosítása

4. 9. 3. *A mozgásfejlesztés színterei:*

Miután a mozgás belső igényből fakad, ebben a korban nagyon fontosnak tartjuk, hogy gyermekeink sokat tartózkodjanak a szabadban. A nap folyamán a termekben található kisebb mozgásos eszközöket minden gyerek használhatja, ha igénye van rá.

4. 9. 3. 1. Szervezett és kötetlen mozgásos tevékenységek a csoportban és a szabadban

A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek.

Minden gyermek találja meg a fejlettségének, érdeklődésének, temperamentumának legjobban megfelelő mozgásos tevékenységet.

Feladatok:

- napirendet úgy összeállítani, hogy legyen idő a különféle mozgástevékenységekre az egész nap folyamán;
- a csoportszobában helyet biztosítani a folyamatos testmozgásra;
- a mozgásfejlesztést elősegítő eszközök folyamatosan a gyermekek rendelkezésére álljanak;
- megtanítani a nagyobb mozgásigényű gyermekeket az alkalmazkodásra, társaik szokásainak elfogadására.

4. 9. 3. 2. Mindennapos testnevelés

Naponta egyszer kerül megszervezésre a délelőtti folyamán. Időtartama a gyermekek fejlettségétől függően 5 - 25 percig terjed. A tevékenység középpontjában a mozgásos játékok állnak.

Jellemzői:

- felfrissíti, edzi a gyermekeket;
- elősegíti a testi képességeik fejlődését;
- itt sajátítják el az új gimnasztikai gyakorlatokat, mozgásformákat;
- itt tanulják meg az új, mozgásos játékokat;
- előkészíti a kötelező foglalkozásokat.
- segíti a szervezet általános és sokoldalú fejlődését
- segít kialakítani a helyes testtartást

4. 9. 3. 3. Testnevelés foglalkozás

Hetente 1 - 2 alkalommal kerül megszervezésre, mindig ugyanazon a napon a tornateremben vagy a sportudvaron. Időtartama a gyermekek fejlettségétől függően 15 - 40 percig tart. Eltérés a mindennapos testneveléshez képest a foglalkozások anyagában van. Kiemelt jelentőségűek a főgyakorlatok, amelyeknek anyaga a mindennapi testnevelések során megismert mozgások kombinációja. Ezeket a gyakorlatokat minden gyermek egy időben, egyszerre végzi, de mindenki saját fejlettségi szintjén. A gyakorlatlanabbaknak lehetőségük van arra, hogy a fejlettebb társaikat utánozzák.

Feladatai:

- a szervezet sokoldalú fejlődésének segítése
- testi képességek fejlesztése
- mozgás műveltség segítése
- mozgásigény felkeltése és kielégítése
- testnevelés megszerettetése

Feltételei:

- mozgásanyag helyes kiválasztása;
- bemutatás, magyarázat;
- eszközök száma és elhelyezése;
- személyhez kötött hibajavítás;
- a játékokra szánt időkeret helyes meghatározása.

4. 9. 3. 4. Egyéb mozgásos lehetőségek:

Nyári tábor, kirándulások:

Mozgásfejlesztés szempontjából óriási jelentőségük van, hiszen olyan lehetőségeket biztosítanak, amit mi az óvodán belül nem tudunk megvalósítani (pl. erdei sportpályák).

4. 9. 3. 5. A mozgás, testnevelés kapcsolata a környezeti neveléssel:

- A testnevelés foglalkozás lehetőséget biztosít arra, hogy a megfigyelt jelenségeket felelevenítsük olyan formában, amely a testnevelés jellegének is megfelel, mint például a különböző utánozó mozgások, járások stb. Az ismeretek rögzítése olyan játékokban is megvalósulhat, amelyekben ok-okozati összefüggések szerepelnek. A játékszabály ismertetése előtt mód nyílik a felmerülő kérdések megválaszolására (pl. "Méhecskés játék" vagy "Kotló és a kánya" vagy "Gyertek haza ludaim" stb.). Felmerülő kérdések lehetnek: "Hol élnek? Hogyan viselkednek az adott szituációban?" stb.
- Az ember és környezete viszonyának megértéséhez az emberi testre vonatkozó ismeretek a legfontosabbak, s nélkülözhetetlenek a testséma kialakulásának szempontjából. A testséma kialakulása a mozgástól elválaszthatatlan. A test helyzetétől való állandó tájékozódás a normális fejlődés feltétele. Az irányok alakulása nagymértékben függ a kézdominancia alakulásától, de sokat segíthetünk, ha már kiscsoporttól támpont segítségével pontosan meghatározzuk a bal vagy a jobb oldalt. Ennek jelentősége a környezeti nevelés szempontjából a mesterséges környezettel kapcsolatos témák során jelenik meg.

Fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére: - a gyermek:

- kialakul önbizalma, fejlődik önértékelése, szabálytudata, alkalmazkodóképessége
- képessé válik korának megfelelő nagy- és kismozgások elvégzésére
- kialakul testsémája
- edzetté válik
- kialakul összerendezett, koordinált mozgása, szem-kéz, szem- láb összerendezett, célszerű, együttes mozgása
- kialakul oldalisága, ritmusos mozgása
- megérti a mozgással kapcsolatos kifejezéseket
- testarányai megváltoznak, megkezdődik a fogváltás, teste arányosan fejlett, teherbíró
- mozgását, viselkedését, testi szükségleteinek kielégítését képes szándékosan irányítani
- mozgásuk célirányos
- kialakul a mozgásemlékezet
- biztosan tájékozódik a térben (oldalirányok, vertikális, horizontális elmozdulás)

5. Az óvoda ünnepei és hagyományai

„Ünnep nélkül az élet olyan, mint hosszú út fogadó nélkül”

(Demokritosz)

Az ünnepek, hagyományok a tartalmas közösségi élet részei. Olyan napok, amelyek eltérnek a többitől, amelyek többek a hétköznapoknál. Az ünnepnapok szebbé teszik az életünket.

5. 1. Cél:

A gyermekek koruknak megfelelően, aktív cselekvéssel, az óvodára, csoportra jellemző módon éljék meg az ünnepet. A készülődés közben, az ünneplés alatt, az ünnepi élmény átélésén túl nagyon sok tapasztalathoz, ismerethez juttatni a gyermeket.

5. 2. Feladata:

- A hagyományok erősítése.
- A közösséghez tartozás élményének fokozása.
- Ismerjék meg a Nemzeti-, az óvodai, és a hagyományokban szereplő ünnepinket, továbbá a „Zöld jeles” napokat.
- A szülőkkel közösen felkészülni az óvoda hagyományain alapuló ünnepekre, figyelembe véve javaslataikat, de tiszteletben tartva a család ünnepeit.

5. 3. Ünnepek

5. 3. 1. Nemzeti ünnepek:

- Március 15.
- Október 23.

5. 3. 2. *Óvodánk saját ünnepei:*

- Hétszínvirág nap
- Jubileumi ünnepek

5. 3. 3. *Néphagyományok*

- Márton napi lámpás felvonulás
- Mikulás
- Adventi készülődés
- Karácsony
- Farsang
- Húsvét
- Pünkösöd

5. 3. 4. *Általános hagyományok*

- Gyermeknap
- Adventi barkácsdélután
- Testületi kirándulás
- Szülő - pedagógus találkozó
- Farsangi és karácsonyi zenés táncbázis
- Rendszeres bábszínházi és gyermekszínházi előadások
- Sportversenyen való rendszeres részvétel
- Az iskolába menő gyerekek búcsúztatása
- Anyák napja

5. 3. 5. *„Zöld” jeles napok*

- Állatok napja - október 5.
- Víz világnapja - március 22.
- Föld napja - április 22.
- Madarak és fák napja - május 10.
- Környezetvédelmi világnap - június 5.

Állatok napja

Az időszak a különféle állatokkal, élőhelyeikkel, az állatvédelemmel foglalkozik. Megismerkedünk képekről a már kihalt, s jelenleg veszélyeztetett fajokkal. Érdekes történeteket hallanak az állatok viselkedéséről, különös szokásairól. Az idősebb korosztály ezen a napon állatkertbe megy.

Víz világnapja

A készülődés során a gyerekekben tudatosítjuk, hogy a víz érték, óvni, takarékoskodni kell vele. Különféle játékokon keresztül megtapasztaltatjuk a tulajdonságait, valamint a nélkülözhetetlenségét. Gyakorlatban szereznek ismereteket arról, hogyan viszonyulnak a vízhez az emberek, állatok, tárgyak.

Föld napja

Ez az ünnep az, ahová a szülőket, nagyszülőket is bevonjuk, s közösen teszünk azért, hogy közvetlen környezetünket szebbé, rendezettebbé tegyük. Ekkor telepítjük óvodánk udvarára az egynyári növényeket. A készülődés során kerülnek elő a védett madarak, állatok képei.

A gyermekek képeket gyűjtenek a Föld állatairól, növényeiről, s különféle játékok során megismerik és szelektálják természeti és társadalmi környezetünk szép és csúf dolgait.

Madarak és Fák napja

A természeti ünnepek közül ennek az ünnepnek van a legnagyobb hagyománya. Az ünnepet megelőző időszakban az óvodai életünk középpontjában a madarak és a fák állnak.

A gyerekek számtalan játékon keresztül ismerkednek, szereznek tapasztalatokat az élővilág e területéről. Kiemelt hangsúlyt kap a védelem, a gondozás.

Környezetvédelmi világnap

Gyermekek számára elég nehezen megközelíthető ünnep. Amiről feltétlen beszélünk - közvetlen környezetünk rendben tartása.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- Megismerik ünnepeinket, hagyományainkat, és az azzal kapcsolatos szokásokat
- Erősödik bennük a közösséghez tartozás érzése

6. Az óvoda kapcsolatai

Nevelőtestületünk nagy hangsúlyt fektet a kapcsolatok kialakítására és fenntartására, melyre jellemző a nyitottság és kezdeményező készség.

6.1. Családdal való kapcsolat

A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, az óvodai nevelés a családi neveléssel együtt szolgálja a gyermek fejlődését.

Célja:

Az óvodai nevelés a családdal való együttműködés során erősítse a család nevelői hatásait, ill. szükség esetén nyújtson segítséget a szülőknek a felmerülő gondok, problémák megoldásához, érvényesítse az intervenciók gyakorlatot, azaz a segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásait.

Feladatai:

- bizalom teli, kellemes, nyugodt óvodai légkör megteremtése;
- egyenrangú partnerkapcsolat;
- a különbözőségek elfogadása, tisztelete;
- nyitott, segítőkész testület biztosítása;
- folyamatos kapcsolattartás;
- szemléletformálás

Programunk a gyermekek egyéni fejlesztése érdekében előtérbe helyezi a családokkal való együttműködést. A partnerkapcsolat konkrét cselekvésekben nyilvánul meg, melyek túlmutatnak a hagyományos óvoda - család kapcsolaton.

A kapcsolattartás konkrét formái és a továbbfejlesztés lehetőségei:

- Az intézménybe való jelentkezés során a szülő lehetőséget kap, hogy ismerkedjen az óvodánkkal, szokásainkkal, testületünkkel.
- Az óvónő még a nevelési év megkezdése előtt összeismerkedik a leendő óvodással és szüleivel egy ismerkedési délután keretében.
- A szülői értekezleteken előre megtervezett témákkal foglalkozunk változatos formákban.
- A fogadóórák lehetőséget nyújtanak a gyermek fejlődéséről, esetleges problémáiról való beszélgetésre, továbbá a szülő tájékoztatást kaphat gyermeke egyéni fejlettségéről.
- Évente barkácsdélutánt szervezünk, ahol a cél az óvoda és a család együttműködésének elmélyítése.
- Időnként Szülői fórum szervezése, ahol a családok választ kaphatnak az őket érintő kérdésekre.
- Szeptemberben kerül megrendezésre a "Hétszínvirág Nap", melyen közösen sport- és szabadidős tevékenységeket végzünk, délután családi programok kerülnek megrendezésre.
- Évente egy alkalommal „szülő-pedagógus találkozót” tartunk a harmonikus együttműködés érdekében.
- A szülőkkel egyeztetve, igényeiket figyelembe véve, tervezzük az óvoda hagyományain alapuló ünnepeket és programokat.
- Folyamatos mérések segítségével tájékozódunk a szülők elégedettségéről, véleményéről, és törekszünk a nevelési program megvalósítását segítő javaslatokat figyelembe venni.
- A sajátos nevelési igényű gyermekek szüleinek megfelelő tájékoztatása a problémáról, és a fejlesztés lehetőségeiről. Szükség esetén megfelelő szakember kiválasztásában, és a kapcsolatfelvételben való segítségnyújtás.

6. 2. Az iskolával való kapcsolat

A gyermekek iskolai beilleszkedésének megismerése érdekében, adott nevelési évben, a partneri igényfelmérési szabályzatban rögzített kritériumoknak megfelelő iskolákkal vesszük fel a kapcsolatot.

A kapcsolattartalma: a gyermekek iskolai beilleszkedésének segítése az óvoda-iskola átmenet megkönnyítésével.

A kapcsolat formája: kölcsönös látogatás, szakmai fórum, rendezvényeken való részvétel.

A kapcsolattartás konkrét formái:

- Kölcsönös látogatás
- Kölcsönös részvétel egymás rendezvényein, programjain
- Szakmai fórumokon való részvétel
- Az iskolába átkerülő gyermekek folyamatos figyelemmel kísérése

6. 3. Egyéb intézményekkel való kapcsolat

Intézményünk a feladatok elvégzése, a gyermekek egészségügyi, gyermekvédelmi és szociális ellátása és egyéb ügyekben rendszeres kapcsolatot tart fenn az alábbi intézményekkel, szervezetekkel:

- Az óvoda orvosával, védőnőjével, gyermek fogászattal
- Pedagógiai Szakszolgálattal
- Zuglói Családsegítő- és Gyermekjóléti Szolgálattal, Gyámhatósággal
- Pedagógiai Szakmai Szolgáltatóval
- Fenntartóval és a Zuglói Intézménygazdálkodási Központtal (ZIK - kel)
- Gyermek programokat ajánló kulturális intézményekkel
- Zugló – Kertváros Óvodáskorú Gyermekeiért Alapítvány kuratóriumával
- Oktatásügyi Közvetítő Szolgálattal

A kapcsolattartás rendjét az intézmény Szervezeti és Működési Szabályzatának 4. pontja tartalmazza.

7. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek óvodai nevelése

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek:

a) *Különleges bánásmódot igénylő gyermek:* olyan gyermekek, akiknek állandó vagy átmeneti jelleggel fizikai, biológiai, pszichikai, intellektuális, családi vagy szociokulturális okok miatt egyéni, sajátos nevelési-oktatási szükségleteik vannak, ezért a speciális nevelési-oktatási szükségletekhez, sajátosságokhoz egyénenként igazodó bánásmódot igényelnek az óvodában.

- sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
- beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,
- kiemelten tehetséges gyermek, tanuló

b) a gyermek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek,

7. 1. Sajátos nevelési igényű gyermekek

Óvodánk Alapító okirata szerint az alábbi sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelését látjuk el:

- a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 4. § 25. pontja értelmezésében – integrált nevelés keretében: gyermek, aki egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem-, vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

E feladat ellátását a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény, a 32/2012. (X.8.) EMMI, 363/2012 (XII. 17.) Kormányrendelet, és a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 6.§ (2) előírásai szerint végezzük.

Sajátos nevelési igényű gyermek: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

A sajátos nevelési igény megállapítása:

Sajátos nevelési igény megállapítására a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottságok és az országos szakértői és rehabilitációs tevékenységet ellátó bizottságok komplex- orvosi, pedagógiai, gyógypedagógiai, pszichológiai- vizsgálat alapján kerülhet sor.

A sajátos nevelési igényű gyermekek joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő, gyógypedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították.

7. 1. 1. *A sajátos nevelési igényű gyermekek nevelésének alapelvei*

- a gyermekek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti
- a gyermek iránti elvárást fogyatékoságuk jellege, súlyosságuk mértéke határozza meg
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják

7. 1. 2. *Célja:*

- A gyermekek problémáinak korai felismerése.
- A gyermek beilleszkedésének, fejlődésének, az együtt haladás lehetőségének biztosítása.
- A sérülés specifikus fejlesztés biztosítása és azon lehetőségek megtalálása, amelyekkel úgy tudjuk a hátrányokat kompenzálni, hogy emiatt a gyermek ne rekesztődjön ki a többiek közül.

7. 1. 3. *Fejlesztési feladatok:*

- Az egészséges énkép és önbizalom kialakítása
- A kudarcűrő képesség növelése
- Önállóságra nevelés
- Az elvárásoknak igazodniuk kell a gyermek fejlődési üteméhez
- Fejlesztése a számára megfelelő területen valósuljon meg
- A nevelés, fejlesztés a gyermeket ne terhelje túl
- A harmonikus személyiségfejlődés előhívása elfogadó, eredményeket értékelő attitűddel
- A hiányzó vagy sérült funkciók helyreállítása, újak kialakítása
- A meglévő ép funkciók bevonása a hiányok pótlása érdekében
- Különféle funkciók egyensúlyának kialakítása
- A szükséges speciális eszközök elfogadtatása, használatának megtanítása
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése
- Együttműködés a különféle szakemberekkel.

7. 1. 4. *A megismerő funkciók- vagy a viselkedés fejlődésének rendellenességei*

A tanulási nehézség másodlagosan okozhat magatartási zavart – illetve a magatartási probléma eredményezhet tanulási zavart –, a tünetek egymást fedhetik, erősíthetik, más szóval: a gyermekkori hiperaktivitás a tanulási nehézségek *okaként* és *tüneteként* is felléphet. Ennek ellenére el kell választani a hiperkinetikus szindróma alapproblematikáját a tanulási zavarok viszonylag elkülönülő problémakörétől a két jelenség kiváltó okai között fennálló lényeges különbség miatt.

- A *hiperaktív gyermekeknél* elsődleges a minden szituációra kiterjedő fokozott mozgáskényszer, gyakran a figyelemzavarral együtt jelenik meg, és ebből következik az ismeretelsajátítás nehézsége. Ennél a csoportnál azok az idegrendszeri struktúrák is érintettek, amelyek a válaszok gátlásaiért és a tervszerű viselkedés kivitelezéséért felelnek.
- A *tanulási zavaroknál* elsődlegesen a működésbeli problémák, a vizuális, auditív, mozgásos (kinesztéziás) információfeldolgozás nehézségei és az ebből adódó hiányosságok másodlagosan váltják ki a hiperaktív magatartást. A tünetek ebben az esetben a szituációtól függően jelennek meg, és nem folyamatos a mozgáskényszer.

A hiperkinetikus figyelemzavar és a tanulási zavar igen gyakran együtt jár.

A tanulási nehézségek oka a figyelem zavarában rejlik.

Olyan specifikus figyelemkomponensek zavartak, mint a gondolkodás, felfogás, figyelmi feszültség. A hiperkinetikus gyermekek figyelmét elsősorban az új és erős ingerek kötik le. Az ily módon megterhelt figyelem számára nehéz a semleges, kevésbé feltűnő ingerekre beállni.

7. 1. 4. 1. *Tanulási zavarok*

Diszlexia - Diszgráfia: A tanulási zavarok fogalmkörébe tartozó, intelligencia szinttől független olvasási és helyesírási gyengeség.

Tünetei:

- differenciálatlan aktív szókincs
- gyenge verbális emlékezet
- figyelem megosztási nehézség
- megismerő funkciók nem megfelelő működése
- mozgás- és/vagy beszéd diszharmonikus fejlődése
- fejletlen grafomotorika

A gyógypedagógus munkáját kiegészítő fejlesztés feladatai

- a testséma biztonságának kialakítása
- téri és idő relációk kialakítása praktikus és verbális szinten
- vizuomotoros koordináció gyakorlása
- látás, hallás, mozgás koordinált működtetése

Diszkalkulia: különböző számtani műveletek, szabályok megértésének, a számjegy, számkép felismerésének, egyeztetésének, számok sorrendiségének, vizuális alakzatok azonosításának nehézsége más teljesítmények jó színvonala mellett. Hátterében általában valamilyen idegrendszeri sérülés húzódik meg.

Tünetei:

- zavart érzékelés, észlelés
- sérült gondolkodás
- szimbólumok felismerése nehezített
- fogalmak kialakulása akadályozott
- fogalmakkal végzett gondolkodási műveletek, sor- és szabály alkotás sérült
- tér- és síkbeli viszonyok érzékelése akadályozott
- emlékezet és figyelem zavart
- hiányzik a matematikai érdeklődés
- kialakulatlan a mechanikus számlálás képessége, a mennyiség- állandóság

A gyógypedagógus munkáját kiegészítő fejlesztés feladatai:

- az érzékelés- észlelés, a figyelem, az emlékezet, a gondolkodás és a beszéd összehangolt intenzív fejlesztése
- testséma alakítása
- téri relációk biztonsága
- a relációk nyelvi megalapozása
- szerialitás erősítése
- fogalmak kialakításakor a manipuláció előtérbe helyezése

Ezen gyermekek teljesítménybeli kudarctól való szorongása olyan jelentős mértékű, kudarctoleráló képessége pedig olyan alacsony fokú, hogy hajlamosak az aktuálisan végzett tevékenység teljes feladására.

7. 1. 4. 2. *Aktivitás- és figyelemzavar*

Tünetei:

- tevékenységek csapongása
- figyelmetlenség
- nagyfokú impulzivitás
- a szabályok gyakori megszegése
- megfontolatlanág
- többszöri konfrontálódás a társakkal
- kognitív működési zavarok
- nyelvi és motoros képességek fejlődésének késése
- aszociális viselkedés
- csökkent önérték tudat

A gyógypedagógus munkáját kiegészítő fejlesztés feladatai:

- egyéni motiváció megteremtése
- a gyermek szükségleteihez alkalmazkodó speciális módszerek alkalmazása
- drámapedagógiai módszerek alkalmazása
- mozgásterápiás eszközök használata
- relaxációs technikák alkalmazása

A gyermekek fejlesztését a gyermekek problémájához igazodó szakképzettséggel rendelkező utazó gyógypedagógus segíti.

Közreműködése kiterjed a gyermekeket nevelő óvodapedagógusok felkészítésére, az óvoda sajátos teendői ellátásának tervezésére, folyamatos tanácsadásra, mely a nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is hangsúlyt helyez.

Óvodánkban az SNI - s gyermekek nevelése és szakszerű fejlesztése a Zuglói Benedek Elek Egységes Gyógypedagógiai és Módszertani Intézménnyel kötött „Együttműködési Megállapodás” alapján történik.

A szakértői vélemény alapján kiküldik hozzánk a szükséges utazó gyógypedagógusokat.

Ezzel a szakemberekkel az óvodapedagógusok folyamatosan együttműködnek, kommunikálnak.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- A gyermekcsoportban természetessé válik az elfogadás, a tolerancia és észrevétlenül kiépülő segítőkészség.
- Az SNI - s gyermek beilleszkedik, fejlődése észlelhető, nyomon követhető.
- Fejlődik a gyermek alkalmazkodó készsége, akaratereje, önállóságra törekvése, az érzelmi élete és az együttműködése.
- Az egyénre szabott fejlesztés hatására, a gyermek képességei- önmagához képest- optimálisan fejlődnek.

A sajátos nevelési igényű gyermekek ellátásához szükséges feltételek

Tárgyi feltételek

Az SNI - s gyermekek ellátásához szükséges alap tárgyi feltételekkel óvodánk rendelkezik. Feladatunk ezen eszközök folyamatos korszerűsítése és az elhasználódott eszközök cseréje.

Személyi feltételek

Az SNI - s gyermekek ellátásához szükséges személyi feltételeket (utazó gyógypedagógust) az együttműködési megállapodás alapján az EGYMI biztosítja.

7. 2. Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek nevelése

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

7. 2. 1. Célja:

A nevelési, tanulási folyamatban akadályozott gyermekek problémáinak korai kiszűrése, a beilleszkedési, magatartási rendellenességek felismerése és egyéni fejlesztése az óvodai mérés szabályzata és a nevelési tanácsadó szakvéleménye alapján.

7. 2. 2. **Feladatok:**

Általános feladatok:

- Az egészséges énkép kialakítása.
- Kudarcűrő képesség növelése.
- Önállóságra nevelés.
- Szűrés, felmérés, szakvélemények elemzése. - A gyermek szűrése és fejlesztése a DIFER (Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló Rendszer) és a Sindelar fejlesztőprogram alapján történik.
- Szakmai dokumentáció vezetése (egyéni fejlődési lap, - és fejlesztési terv készítése).
- Egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívák keresése.
- Szakmai együttműködés, kapcsolattartás a különböző szakemberekkel.
- A gyermek hátrányainak leküzdéséhez minden segítség biztosítása.

Fejlesztési feladatok

- taktilis (tapintási) észlelés fejlesztése,
- finommotoriak fejlesztése,
- vizuális észlelés, figyelem és emlékezet fejlesztése,
- auditív észlelés, figyelem és emlékezet fejlesztése
- szem-kéz koordináció fejlesztése,
- ujjtorna,
- vonalvezetési gyakorlatok.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- a gyermek sikerélménye,
- a gyermek érdekeinek érvényesülése,
- szaksegítség biztosítása,
- kölcsönös tiszteleten, bizalmon alapuló kapcsolat a szülővel és a gyermekkel,
- a másság elfogadása,
- egyenlő esélyek biztosítottasága.

A fejlesztőpedagógus lehet óvodapedagógus, ha fejlesztőpedagógus képzésen részt vett.

A fejlesztőpedagógusok: olyan speciális felkészültséggel rendelkező szakemberek, akik korszerű gyógypedagógiai-pszichológiai ismeretek birtokában ismerik a fejlődés és a fejlesztés főbb elméleti koncepcióit, a személyiség és az értelmi fejlődés életkori és individuális jellemzőit, a tanulási nehézségek pszichológiai és pedagógiai diagnosztikai eljárásait. Jártasak a prevenció és korrekció fejlesztés gyakorlati formáinak alkalmazásában óvodai csoportban és egyéni fejlesztési formában.

A fejlesztőpedagógus kompetenciaköre ezek alapján a következő:

- elsősorban a normál intelligenciaövezetbe tartozó gyermekkel foglalkozik teljesítményzavar esetén,
- diagnosztikus tevékenysége csak a képzési során elsajátított tesztek felvételére és értékelésére terjed ki,

- a diagnosztikus és terápiás kompetenciakörét meghaladó eseteket speciális szakemberhez köteles irányítani,
- tevékenységét más szakemberekkel (óvodapedagógus, logopédus, pszichológus és stb.) összehangoltan végzi,
- a fejlesztő foglalkozások szakmai minőségéért felelős.

Nem kompetens szakember a fejlesztőpedagógus a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztésében, hiszen ez a gyógypedagógia kompetenciája.

A fogyatékoság felismerése és megfelelő szakemberhez irányítása viszont a fejlesztőpedagógus feladata. Amennyiben a fejlesztőpedagógus integrált oktatásban vesz részt, azt csak a fogyatékoság típusának megfelelő végzettségű gyógypedagógussal szoros együttműködésben teheti.

7. 3. Kiemelten tehetséges gyermek:

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.

Többféle tehetség létezik:

- intellektuális tehetség (különböző tudományterületeken: matematika, fizika, nyelvi)
- művészi tehetség (képzőművészeti, zenei)
- pszichomotoros tehetség (sport, tánc, kézügyességet igénylő terület)
- szociális tehetség (vezető, szervező, irányító)

A tehetség felfedezésében szerepet játszik a motiváció, hogy milyen elmélyülten foglalkoznak egy-egy őket érintő kérdéssel, milyen szívesen dolgoznak önállóan, hogy mindig a tökéletességre törekszenek, valamint a kreativitás, egyfajta speciális viselkedés is jellemző.

7. 3. 1. Célunk:

A tehetséges gyermekek fejlődésének elősegítése, tehetségük kibontakoztatása és megerősítése.

7. 3. 2. Feladatok:

- a gyermek egyéni fejlődési ütemének figyelemmel kísérése
- differenciált, egyéni bánásmód
- egyéni fejlesztés
- a gyermekek speciális, tehetséggondozó intézményekbe való irányítása, hogy tehetségét minél jobban kibontakoztathassa

A tehetséggondozás kereteit a Nemzeti Tehetség Program jelöli ki, amelyet a Nemzeti Tehetség Alap támogat.

7. 4. A hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek nevelése során, az óvodapedagógusok külön figyelmet fordítanak a hátrányok leküzdésének segítésére, a diszkrimináció-mentes csoportlégkör biztosítására.

A gyermekek esélyegyenlőségét biztosító intézkedések

A gyermekek esélyegyenlőségének biztosítása érdekében a teljes óvodai élet diszkrimináció-mentes légkörben zajlik.

A szociálisan hátrányos helyzetben lévő vagy bármilyen más okból fejlettségében lemaradt gyermekek körében hangsúlyt kap a differenciált óvodai foglalkozás. Ezen felül lehetőség szerint óvodai vagy óvodán kívüli, gyermeki fejlődésre jó hatással lévő programokon való részvételre buzdítjuk a gyermekeket illetve szüleiket.

8. Gyermekvédelem

A gyermeket, mint fejlődő személyiséget, különleges védelem illeti meg.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény kimondja a gyermekek mindenek felett álló érdekének figyelembe vételét.

8. 1. Célja:

- a gyermeki jogok tiszteletben tartása és tartatása;
- nehéz helyzetű családok segítése;
- a családokkal való harmonikus együttműködés.

8. 2. Fogalmak:

Hátrányos helyzetű gyermek (HH) az a gyermek, aki az 1997. évi XXXI. törvény (Gyermekvédelmi törvény) 67/A. § (1) bekezdésében foglaltak hatálya alá tartozik.

Halmozottan hátrányos helyzetű gyermek (HHH) az a gyermek, aki az 1997. évi XXXI. törvény (Gyermekvédelmi törvény) 67/A. § (2) bekezdésében foglaltak hatálya alá tartozik.

Veszélyeztetettség: Magatartás, mulasztás következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi, erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

Egyéb okból veszélyeztetett: Az a gyermek, aki valamilyen körülmény következtében, a szülők együttműködése mellett különleges bánásmódot igényel

8. 3. A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek:

Szociális hátrányok enyhítését segítő intézkedések

A szociálisan hátrányban lévő gyermekek tekintetében a pedagógusok differenciált foglalkozás keretében csökkentik a hátrányból fakadó esetleges lemaradást, a gyermek fejlődési üteméhez igazodva.

Ennek keretében a nevelési feladatok körében megvalósul:

- a gyermekeket megillető jogok érvényesülése az óvodán belül, szükség esetén védő - óvó intézkedésekre javaslatot teszünk
- a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekek óvodába járásának elősegítése
- a sajátos nevelési igényű gyermekekkel való fokozott törődés
- törekedni a szociokulturálisan veszélyeztetett gyermekek felzárkóztatására
- az új óvodások befogadásának elősegítése, beilleszkedésük zökkenő mentessé tétele
- gyermekek és a családok minél jobb megismerése
- egészségnevelés;
- sport és egyéb mozgástevékenységek megismertetése, megszerettetése;
- mozgáslehetőség biztosítása;
- felmérni a problémákat, a veszélyeztetettség okozta tüneteket, okokat felismerni és ha szükséges szakember segítségét kérni
- folyamatos kapcsolattartás az óvónőkkel az esetleges változásokról, fellépő veszélyekről;
- a felzárkóztatás megszervezése a valamilyen területen lemaradóknak;
- differenciált fejlesztés;
- tehetségígéretes gyermekek felkészítése;
- kulturális rendezvények csoportos látogatása;
- igény szerint ügyelet biztosítása;
- közreműködés az óvodán belüli szociális szolgáltatások megszervezésében, a nehéz helyzetben levő családok anyagi formában is történő támogatása (pl. étkezési hozzájárulás, ruhaakciók stb.);
- a gyermekvédelmi felelős szükség szerinti részvétele a családlátogatáson;
- szakemberek bevonása annak érdekében, hogy segítsük megoldani a családok nevelési problémáit; a családi életre nevelés tanítása: tanácsadás, külső segítség felajánlása;

Szükség esetén a gyermekvédelmi feladatok ellátásával megbízott óvodapedagógus tájékoztatja a szociálisan hátrányos körülmények között élő szülőket arról, hogy mely szervtől kaphatnak részletes felvilágosítást a lehetséges szociális juttatásokról

8. 4. Pedagógiai tevékenységek

- rendszeres családlátogatások, szülői értekezletek, fogadó órák szervezése
- Szülői fórum szervezése, igény szerinti tanácsadás
- működő szervezetekről, szolgáltatásokról, azok elérhetőségéről tájékoztatás a szülők részére
- szükség esetén jogi segélyszolgálat szervezése
- gyermekvédelmi felelős részvétele egy-egy szülői értekezleten, ahol ismerteti a szülőkkel a Gyermekvédelmi Törvény néhány fejezetét; a támogatások lehetséges formáit, ill. igénybevételük lehetőségeit
- a csoportnaplókban egyénre szóló tervezés nyomon követése
- segítségadás új és pályakezdő kollégák részére a gyermekvédelmi munkához
- kapcsolatfelvétel a Gyermekjóléti Szolgálattal veszélyeztetettség esetén, esetmegbeszéléseken való részvétel
- jó kapcsolat kiépítése a helyi gyermekvédelem rendszerében érintett szervekkel, személyekkel (Nevelési Tanácsadó, Gyermekjóléti Szolgálat, védőnők, gyermekorvos, logopédus, szükség esetén gyámügyi előadó, rendőrség, jegyző)

A gyermekvédelmi felelős feladatai:

- minden évben felmérni a hátrányos helyzetű gyermekek számát az intézményben
- a csoportban dolgozó pedagógusok segítségével megoldást keresni a veszélyeztetettség megszüntetésére
- ha a gyermeket veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, segítséget kér a gyermekjóléti szolgálattól
- együttműködés a gyermekjóléti szolgálattal, ill. a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel, és hatóságokkal (pl. jegyző, gyámhatóság, Nevelési Tanácsadó, gyógypedagógiai módszertani központ)

A gyermekvédelmi felelős rendszeres munkakapcsolatban áll:

- az óvoda pedagógus közösségével
- szülői érdekképviselettel
- területileg illetékes gyermekjóléti szolgálattal
- területi gyermekvédelmi munkaközösséggel

Az intézményvezető feladatai:

- Gondoskodik a rábízott gyermekek felügyeletéről
- A nevelés, oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtése
- A gyermekbaleseteket előidéző okok feltárása és megszüntetése
- A gyermekek rendszeres egészségügyi vizsgálatának megszervezése

9. Speciális szolgáltatások

A szolgáltatások jelentős részét a szülők kezdeményezésére, igényére szervezzük meg, figyelembe véve a napi - és hetirendet.

A nevelési év első szülői értekezletén megbeszéljük a családokkal, hogy melyek azok a tevékenységek, melyek gyermekeik érdeklődési körének, fejlettségének leginkább megfelelnek.

A nevelési időben szervezett egyéb tevékenységek (logopédia, gyógytestnevelés, óvodai fejlesztések) ingyenesek.

Az óvoda teljes nyitvatartási idejében a gyerekeknek szervezett foglalkozásokat, tevékenységeket pedagógus, óvodapedagógus végzi.

10. A helyi program működését segítő szakmai dokumentumok

- Alapító okirat
- Hétszínvirág Pedagógiai Program
- Vezetői Program
- Az óvoda éves munkaterve, beszámolója
- Továbbképzési program
- Saját készítésű csoportnapló

Egyéni fejlődés-fejlesztés dokumentumai:

- anamnézislap
- óvónői megfigyelések
- adatlap
- Fejlesztőprogram
- egyéni fejlődési lapok, óvónői megfigyelések
- összesített fejlesztési lap
- DIFER Programcsomag
- Egyéni fejlesztési tervek
- Fejlesztési ütemtervek
- A szűrések, mérések eredményei

Munkatervek:

- gyermekvédelmi munkaterv
- fejlesztő team munkaterve
- munkaközösség munkaterve

11. Eszközjegyzék

20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 2. melléklete rendelkezik az óvoda, kötelező (minimális) eszközeiről és felszereléseiről.

Óvodánk a helyi pedagógiai program működtetéséhez szükséges eszközökkel és felszerelésekkel rendelkezik.

Feladatunk továbbá ezen eszközök és felszerelések folyamatos korszerűsítése, bővítése a mindenkori költségvetés függvényében.

Melléletek:

- 1. számú melléklet: 363/2012. (XII. 17.) Korm. Rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- 2. számú melléklet: Erdei óvoda

Záradék

Az óvodai program életbe lépése, érvényessége:

A helyi pedagógia program a módosítást követő jóváhagyás után lép életbe és határozatlan ideig érvényes.

Az óvodai program hozzáférhetősége:

A pedagógiai program nyilvános, az érdeklődők megtekinthetik és elolvashatják.

A programunk nyomtatott formában a vezetői irodában kerül elhelyezésre, továbbá megtekinthető az óvoda honlapján.

Az óvodai program módosítása:

Módosításra akkor kerülhet sor, ha törvényi változás történik vagy a nevelőtestület legalább 51%-a írásban kéri, illetve, ha a programbeválás vizsgálatának eredménye ezt indokoltá teszi.

A Szülői szervezet a jogszabálynak megfelelően véleményezési jogát gyakorolta.

.....
A Szülői szervezet elnöke

Elfogadta a Hétszínvirág Óvoda nevelőtestülete:

.....
A nevelőtestület képviselője

Jóváhagyta az Óvodavezető.....számú határozatával.

Budapest, 2013. 08. 31.

PH.

.....
Görög Anikó
óvodavezető

Felhasznált irodalom

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

363/2012. (XII. 17.) Kormány rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

Óvodavezetők kézikönyve

OKKER Oktatási Iroda Budapest

Dr. Füle Sándor: A helyi nevelési programok kidolgozása

OKKER Oktatási Iroda Budapest 1996.

Tevékenységek központú Óvodai Nevelési Program

OKI

Óvodai nevelés játékkal, mesével

OKI Sopron 1996.

JMK Óvodai Nevelési Program

OKI Budapest 1997.

Néphagyományőrző óvodai program

Gödöllő 1998.

Porkolábné Balogh Katalin: Kudarc nélkül az iskolában

Budapest 1992.

Dr. Fejes Erzsébet, Kanczler Gyuláné dr.: Mesélő természet

Budapest 1995.

Óvodások környezeti nevelése

Réce-füzetek 5.

Kanczler Gyuláné dr.: A környezeti nevelés pedagógiai és pszichológiai alapjai

Budapest 1997.

DIFER Programcsomag

Pintéerné Tasnádi Ágnes: Mozgásfoglalkozások az óvodában

Trefort Kiadó, Budapest